

**Selvitys:
Koko tiedosto,
Osat 1-6**

Teksteissä esiintyvät lyhenteet:
MEP = Meidän Erityinen Perhe
Kko = Koulunkäynninohjaaja
T1D = Tyypin 1 diabetes
Nepsy = Neuropsykiatriset
oireryhmät
Ap-lp = Aamupäivä- ja iltapäiväkerho

Koulunkäynninohjaajan merkitys erityislapsen koulunkäynnin toteutuksessa

- Vaikutukset lapsen tulevaisuuteen
- Vaikutukset kuntatalouteen ja koko yhteiskuntaan

Raila Ilmonen, vapaaehtoistyöntekijä

Taustatukina Merja Riikonen ja Hanna-Kaisa Mäkynen

Meidän erityinen perhe on Lakeuden Omaishoitajat ry: n hanke

14.6.21

SELVITYKSEN SISÄLTÖ

Osa 1:

- SELVITYKSEN TARKOITUS
- KANNANOTTO KOULUNKÄYNNINOHJAAJIEN MERKITYKSESTÄ
- SUOMEN VÄESTÖRAKENNE
- INTEGRAATIESTA INKLUUSIOON
- KOLMIPORTAISEN TUEN MALLI
- VALTIONAVUSTUKSET kolmiportaisen tukimuodon kehitystyöhön

Osa 2:

- LUKUMÄÄRÄT 2011-2019
  - Peruskoulun oppilaat - Koko Suomi sekä MEP-paikkakunnat
  - Tehostettua ja erityistä tukea saaneet oppilaat - Koko Suomi sekä MEP-paikkakunnat
  - Koulunkäynninohjaajat, mitoitus
- ANSIONKEHITYKSET 2010-2019:
  - Koulunkäynninohjaajat (Tilastokeskuksen tietokannoissa Koulunkäyntiavustajat)
  - Valtio, kunnat, yksityinen sektori sekä kaikki palkansaajat

Osa 3:

- TUKEA SAAVIEN OPPILAIDEN PITKÄAIKAISSAIRAUDET
  - Allergiat, astma, epilepsia, neuropsykiatriset häiriöt, tyypin 1 diabetes
- LISÄSAIRAUKSIEN KUSTANNUKSET

- Säästöt niiden vähenemisen johdosta

Osa 4:

- LAITOSHOIDON JA MUIDEN TUKITOIMIEN KUSTANNUKSET
- SYRJÄYTYMISEN SEURAUKSET

Osa 5:

- ALISUORIUTUMISESTA OSAAMISEN JA LAHJAKKUUDEN LÖYTYMISEEN

Osa 6:

- KUSTANNUSTEN JA SÄÄSTÖJEN MALLINTAMINEN (SIMULOINTI) - TYÖKALU
  - Tuottavuusvaje = menetetty tuotannontekijä, lisääntyvä kustannusrasite yhteiskunnalle
- TOIMINTA- JA TOIMENPIDE-EHDOTUKSET
- LOPPUSANAT

ERILLISINÄ TIEDOSTOINA (lyhyt ja pitkä versio):

- KYSELYT KOULUNKÄYNNINOHJAAJAN MERKITYKSESTÄ
  - erityislasten vanhemmille
  - koulujen henkilökunnalle

Selvitys on luettavissa myös erillisinä osina: Osa 1 – Osa 6.

Selvityksen tarkoitus

Lakeuden Omaishoitajat ry:n Meidän erityinen perhe –hankkeen toteuttaman selvityksen tarkoitus

- ”Koulunkäynninohjaajan merkitys erityislapsen koulunkäynnin toteutuksessa” -selvityksessä olemme ottaneet tarkastelun kohteeksi pitkäaikaissairaudet kuten allergiat ja astma, epilepsia, neuropsykiatriset oireryhmät (osittain) sekä tyypin 1 diabetes. Näiden pitkäaikaissairauksien koulupäivän aikana toteutettava hoito ja muut huomioon otettavat seikat osoittavat koulunkäynninohjaajien tarpeellisuuden ja heidän ammattitaitonsa kehittämisen tärkeyden.
- Koska päättäjät joutuvat tekemään päätöksiä ”raha edellä”, pyrimme selvityksessämme tuomaan esille, miten riittävän aikaisessa vaiheessa annetulla tuella ja hoidolla on merkitys erityislapsen terveyteen ja hänen tulevaisuuteensa. Turvallinen koulupäivä on jokaisen lapsen oikeus, joka toteutuessaan pitkällä aikajanelalla tuo huomattavia säästöjä julkistaloudelle ja etenkin hyvää elämänlaatua lapselle ja hänen perheelleen. Myös lapsen vahvuudet ja lahjakkuudet tulevat paremmin tuetuiksi.
- Selvityksessä ovat tarkastelun kohteena myös koulupudokkaat, kodin ulkopuolelle sijoitetut lapset ja nuoret sekä syrjäytyneet nuoret. Edellä mainitut haasteet saattavat realisoitua, elleivät pitkäaikaissairauksia kuten neuropsykiatrisia oireryhmiä sairastavat oppilaat saa tarvitsemaansa tukea ja apua riittävästi koulupäivänsä aikana. Näissä tapauksissa on usein kysymys myös vanhempien taloudellisten ja terveydellisten vaikeuksien lisäksi vanhempien uupumuksesta. Nepsy-lapsi on kuitenkin silloin väärässä paikassa. Hänen kuuluisi saada ajoissa tukea ja oikeanlaista hoitoa eikä sitä pitäisi odottaa.
- Raportissa myös me etenemme ”raha edellä”, koska se näyttää olevan ainoa keino saada toimenpiteitä tapahtumaan. Vuosikaudet on tehty tuetusta oppimisesta raportteja ja tutkimuksia päätöksenteon tueksi. Kymmenen vuotta sitten tehdyt raportit ovat kuin juuri tehtyjä, samat ongelmat ja toimenpide-ehdotukset. Toteutus kuitenkin puuttuu.
- Jos peruskoulun tukitoimia lisäämällä ja parantamalla sekä esim. nepsy-diagnoosin aikaistamisella saataisiin vuoden aikana 10% säästöt, voitaisiin sillä summalla palkata 840 koulunkäynninohjaajaa 10 vuodeksi. Jos resursseja lisättäisiin tuntuvammin, voitaisiin saada 30% säästöt. Sillä voitaisiin palkata 2 500 koulunkäynninohjaajaa 10 vuodeksi.
- Jos panostamme erityislasten tukeen ja hoitoon lisäämällä koulunkäynninohjaajien lukumäärää sekä muita tukitoimia, säästöä voi syntyä vuositasolla yli puoli miljardia euroa. Ja tässä on vain osa kustannussäästöistä. Selvitystyön ohessa olemme kehittäneet mallinnus-työkalun, jolla voi laskea karkealla tasolla toimenpiteistä aiheutuvat kustannukset ja niistä syntyvät kustannussäästöt.

Kannanotto 10.3.2021

- Meidän erityinen perhe –hanke julkaisi 10.3.2021 kannanoton koulunkäynninohjaajien merkityksestä. Julkaisu sai huomiota niin sosiaalisessa kuin perinteisessä mediassa.
- Selvitys ”Koulunkäynninohjaajan merkitys erityislapsen koulunkäynnin toteutuksessa” syventää kannanoton taustalla olevia tietoja.
- Selvityksen yhteydessä teimme kyselyt erityislusten vanhemmille sekä koulujen henkilökunnalle. Niistä saadut tulokset ovat samassa linjassa selvityksen kanssa.
- Kyselyt, jotka päättyivät 7.3.21, teimme ennen kannanoton tai raportin julkaisua.

Kannanotto - Panostus erityislasten koulunkäynninohjaajiin on ennaltaehkäisevää työtä parhaimmillaan

Koulunkäynninohjaajat ovat välttämättömiä peruskoulun oppilaille, jotka ovat oikeutettuja tehostettuun ja erityiseen tukeen. Useat tukea saavat oppilaat sairastavat pitkäaikaissairauksia, kuten allergiat, astma, epilepsia, neuropsykiatriset häiriöt (NePsy) ja tyypin 1 diabetes (T1D) tai heillä on oppimisen haasteita. Koulunkäynninohjaajat ovat erityislasten koulunkäynnin mahdollistajia. Nämä oppilaat tarvitsevat koulupäivänsä aikana tukea, joka vaatii koulunkäynninohjaajilta vankkaa osaamista.

Koulunkäynninohjaajilla täytyy olla riittävät tiedot oppilaiden pitkäaikaissairauksista huolehtiessaan heidän lääkinällisestä hoidosta. Koulunkäynninohjaajien merkitys on tärkeää myös lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäisemisessä.

Inklusion myötä noussut vaatimustaso tulisi huomioida myös koulunkäynninohjaajien koulutuksessa, lukumäärässä ja palkassa. **Tehostettuun ja erityiseen tukeen oikeutettujen peruskoulun oppilaiden lukumäärä kasvoi 83 % vuodesta 2011 vuoteen 2019. Koulunkäynninohjaajien lukumäärä kasvoi samana aikana 18 %.**

Yhtä koulunkäynninohjaajaa kohden oli v. 2011 tukeen oikeutettuja oppilaita 5,8 ja vuoteen 2019 mennessä luku oli jo 8,9 oppilasta (nousua 54 %).

Vuonna 2019 ikäryhmässä 15-29 vuotiaat oli Suomessa 90 000 syrjäytynyttä nuorta. Syrjäytyneen henkilön lisäkustannukset elinaikanaan yhteiskunnalle ovat 370 000 €. Summa on minimiarvio, sillä tarkastelun ulkopuolelle jää vielä lukuisia kustannuksia. Koulunkäynninohjaajat ovat merkittävässä asemassa myös syrjäytymisen estämisessä. Lisäämällä heidän lukumääräänsä, vähenee vastaavasti syrjäytyneiden määrä ennaltaehkäisevän työn kautta.

Väite: Jo 10 %:n lisäys koulunkäynninohjaajien lukumäärään vähentäisi 10 % nuorten syrjäytymisen kustannuksista. Kustannusvertailussa jäisi vielä muutama miljoona vuodessa vanhempien tukemiseen. Mitä enemmän resursseja kasvatetaan sitä enemmän viivan alle jää. Säästöjä syntyy myös pitkäaikaissairaiden lisäsairauksien vähenemisestä.

Kun peruskouluissa on riittävä määrä koulunkäynninohjaajia, mahdollistaa se tehokkaamman yhteistyön opettajien kanssa ja vähentää opettajien kuormitusta. Koulunkäynninohjaajat mahdollistavat osaltaan sen, että tukea tarvitsevista oppilaista kehittyi lahjakkuutensa löytäneitä yhteiskunnan ”rikastuttajia” alisuoriutumisen sijaan.

Meidän erityinen perhe –hankkeella on valmistumassa kattava raportti toimenpide-ehdotuksineen aiheesta, mukaan lukien kyselytutkimukset erityislasten vanhemmille sekä koulujen henkilökunnalle.

Lakeuden Omaishoitajat ry, Meidän erityinen perhe- hanke
Hankkeen vapaaehtoistyöntekijä Raila Ilmonen
10.3.2021

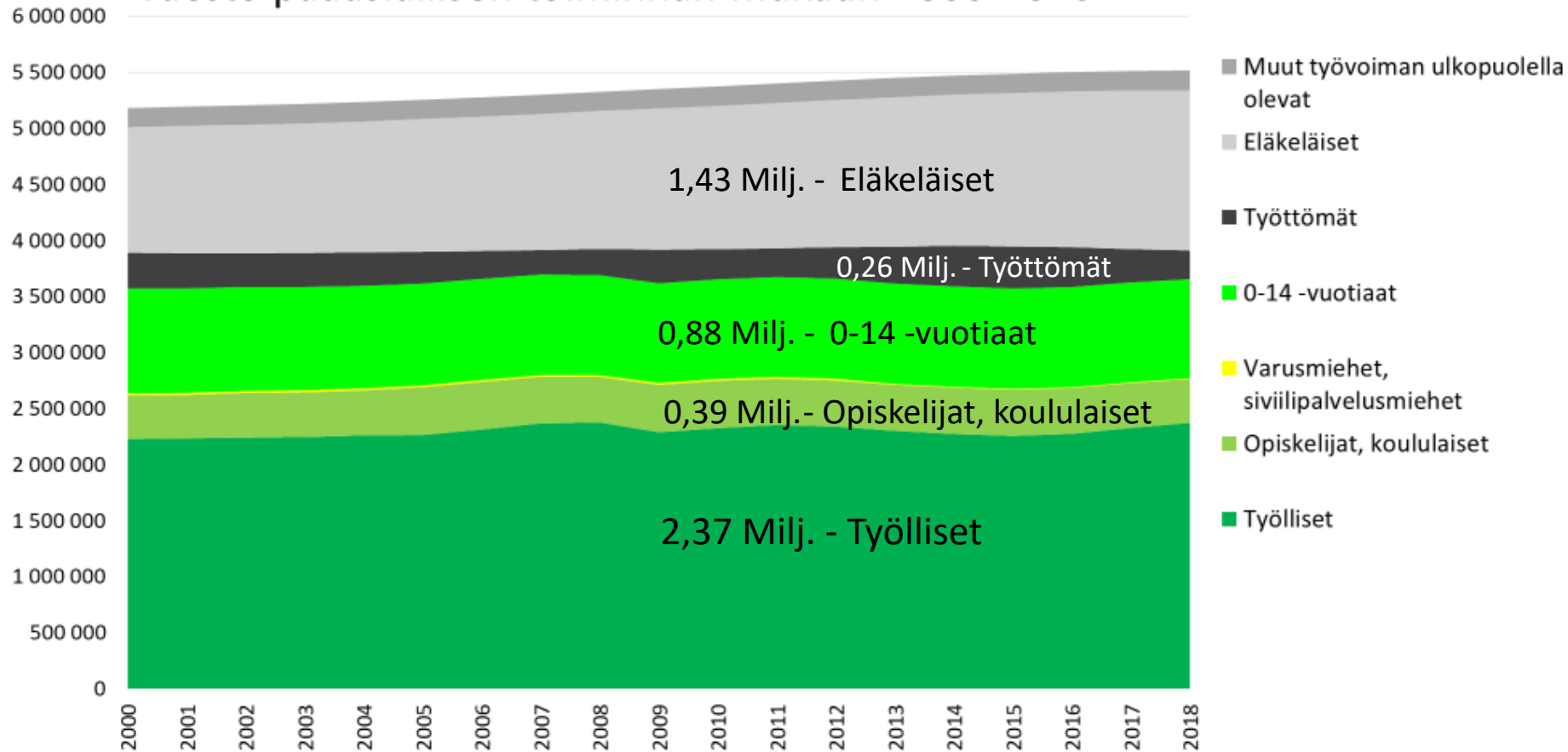
Suomen väestörakenne

- Pääasiallisen toiminnan mukaan
- Ikärakenteen mukaan

Suomen väestö pääasiallisen toiminnan mukaan

Väestö pääasiallisen toiminnan mukaan 2000-2018

Milj. Sarake12018
2,37 Työlliset
0,26 Työttömät
1,43 Eläkeläiset
1,46 Työvoiman ulkopuolella olevat yht.
2,89 Yhteensä
Suomen väkiluku v. 2018: 5,52 milj.

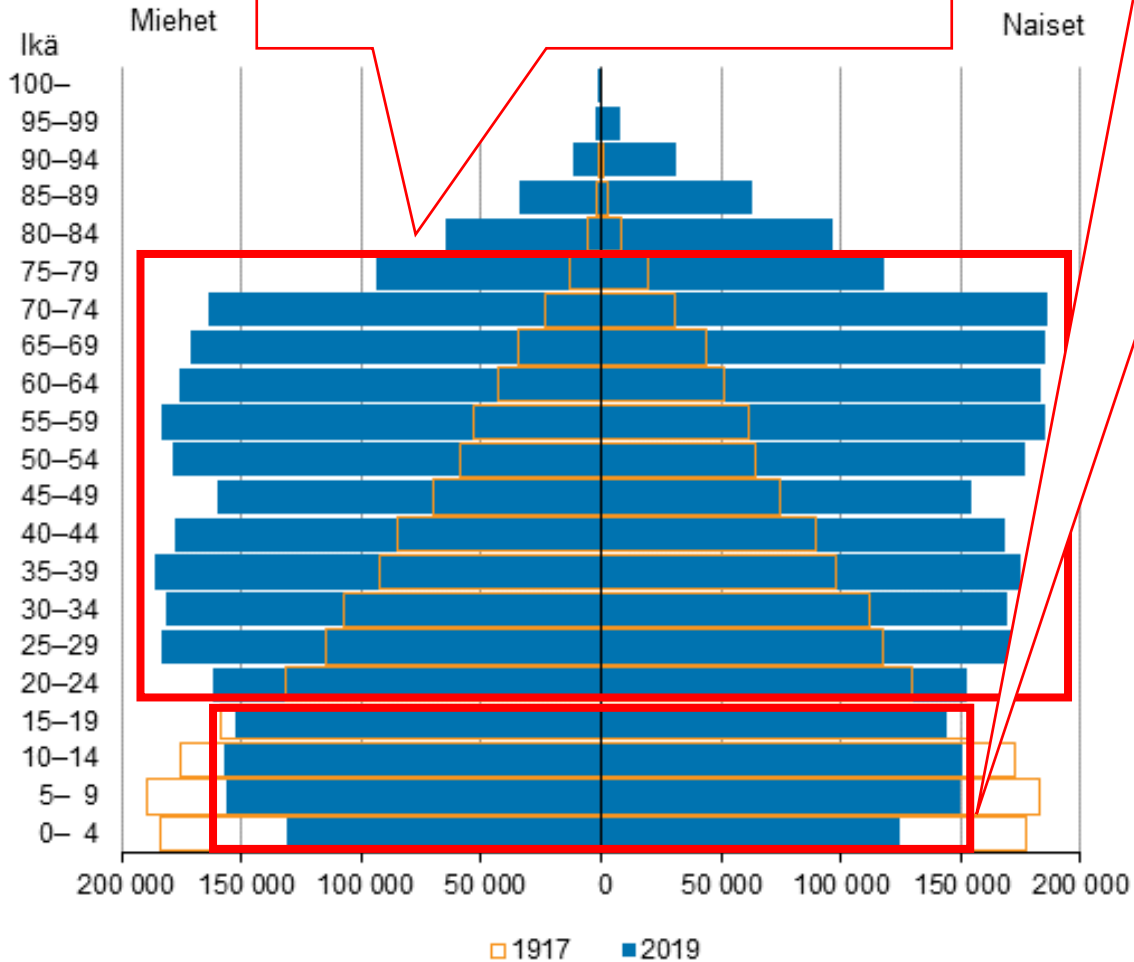
Milj.
 0,88 0-14 -vuotiaat
 0,39 Opiskelijat, koululaiset
 0,01 Varusmiehet, siviilipalvelusmiehet
 Muut työvoiman ulkopuolella
 0,18 olevat

Väestön ikärakenne ja kehitys

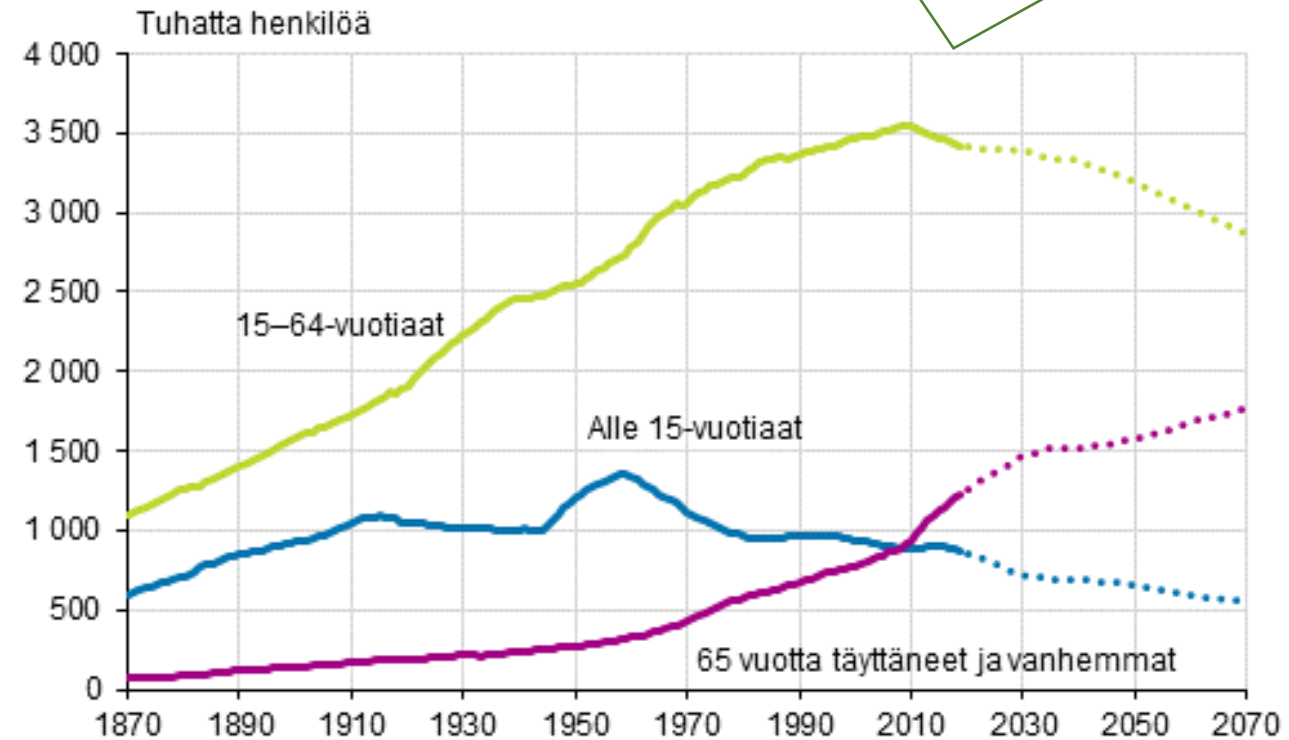
Tämän joukon pitäisi osata huolehtia, hoivata ja kasvattaa ...

...tätä, meille kaikille tärkeää joukkoa

Väkiluvun ennustetaan kääntyvän laskuun vuonna 2035

Vuosi 2018 on kolmas vuosi peräkkäin, kun Suomessa kuolee ihmisiä enemmän kuin syntyy. Syntyneiden määrä jatkaa ennusteen mukaan laskuaan ja kuolleiden määrä nousee eliniän pidentymisestä huolimatta. Ennusteen mukaan nettomaahanmuutto ylläpitäisi väkiluvun kasvua vuoteen 2035 saakka, jolloin maamme väkiluku olisi 5,62 miljoonaa henkilöä. Tämän jälkeen väkiluku kääntyisi laskuun ja 2050-luvulla maamme väkiluku olisi ennusteen mukaan jo nykyistä pienempi.

6.9.2021

Lähde: Tilastokeskus/ RI

MEP-tilaite, KI

/

Integraatiosta Inklusioon

- Tietoa peruskoulusta
- Syyt lisääntyneeseen tuen tarpeeseen
- Kolmiportainen tukimuoto

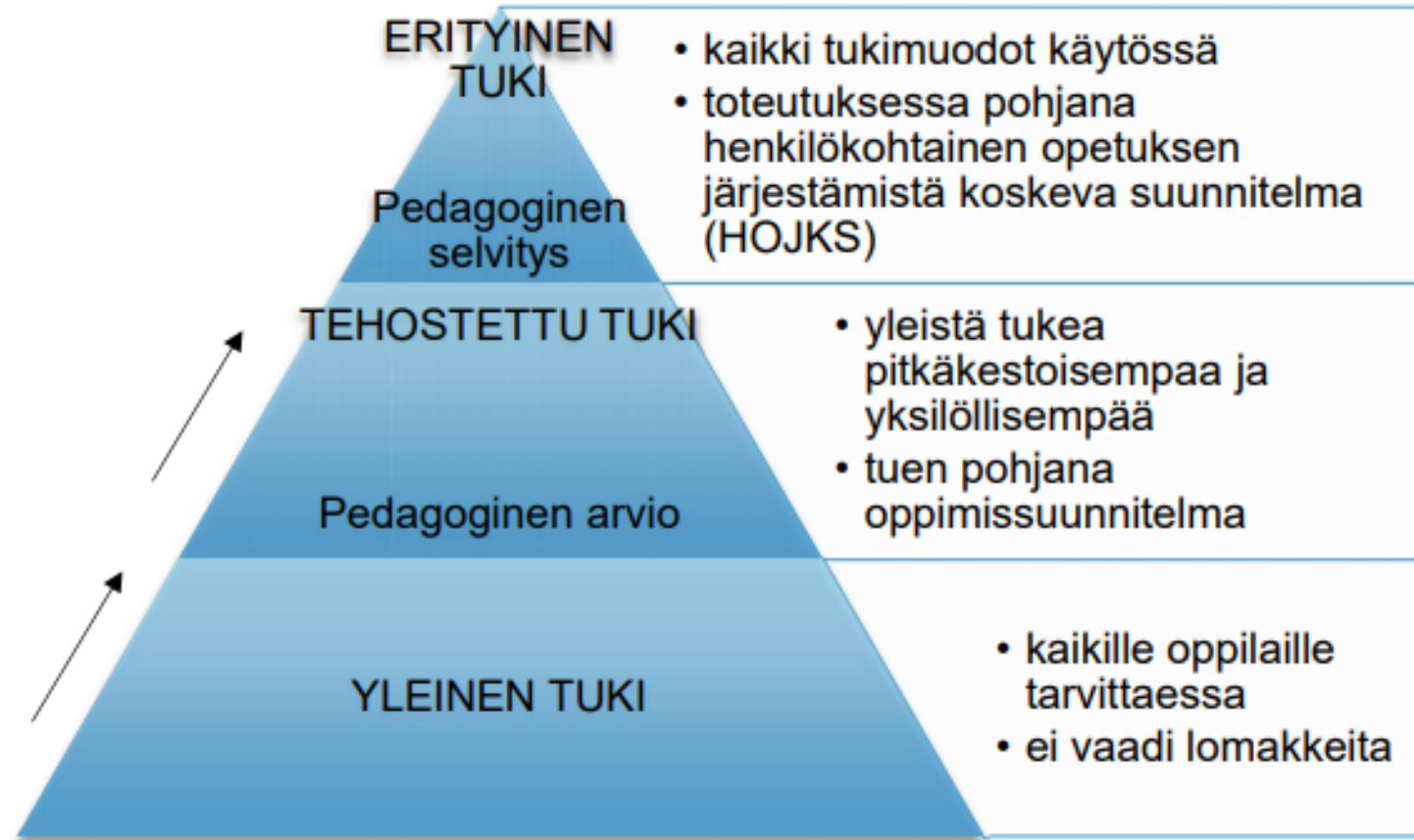

Integraatiosta Inklusioon

- **Integraatio erityisopetuksessa** viittaa tasa-arvoisuuteen ja täyteen osallistumisoikeuteen oppilaiden kesken. Käytännössä se tarkoittaa **oppilaan, jolla on erityisen tuen päätös tai joka on muuten katsottu haasteelliseksi, (osittaista) sijoittamista yleisopetuksen ryhmään.**
- Integraatioajatuksella on haluttu tuoda esiin monien erityisluokkien oppilaiden pärjääminen yleisopetuksen ryhmässä **kun tarjolla on riittävästi tukea.** Samalla on integroimisen myötä haluttu opettaa hyväksyntää, yhteistyötä ja sosiaalista vuorovaikutusta erilaisten oppijoiden kesken.
- **Integraatio on välivaihe inklusioon,** jolla puolestaan viitataan ajatukseen yhteisestä koulusta kaikille.
- **Inklusio** merkitsee siten **kaikkien oppilaiden kasvamista koulu-uran alusta alkaen yhdistyneessä koulutusjärjestelmässä,** jossa ei ole erillisiä erityiskouluja ja erityisluokkia. **Keskeistä ovat joustavat, kaikkien oppilaiden osallisuutta korostavat opiskelujärjestelyt.**

Lähde: Peda.net

Kolmiportainen tukimuoto

KUVIO 2. Kolmiportainen tuki (Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteita 2014, 61–68 mukaillen).

Lähde: [Kolmiportaisen tuen malli, Virtanen, Pro gradu, Turun yliopisto, 2019](#)

Oppimisen ja koulunkäynnin kolmiportainen tuki

Yleinen tuki

Yleinen tuki on ensimmäinen keino vastata oppilaan tuen tarpeeseen. Tämä tarkoittaa yleensä yksittäisiä pedagogisia ratkaisuja sekä ohjaus- ja tukitoimia, joilla **tilanteeseen vaikutetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa osana koulun arkea**. Yleistä tukea annetaan **heti tuen tarpeen ilmetessä**, eikä tuen aloittaminen edellytä erityisiä tutkimuksia tai päätöksiä. Tuen tarpeen kasvaessa oppilaan tulee saada tehostettua tukea.

Tehostettu tuki

Tehostettu tuki on **oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin jatkuvampaa, voimakkaampaa ja yksilöllisempää tukemista**. Oppilas voi tällöin tarvita useampaa tuen muotoa. Tehostetun tuen aloittaminen, järjestäminen ja tarvittaessa palaaminen takaisin yleisen tuen piiriin käsitellään pedagogiseen arvioon perustuen moniammatillisesti yhteistyössä oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa. **Tehostettua tukea annetaan oppilaalle laadittavan oppimissuunnitelman mukaisesti. Yhteistyö ja suunnitelmallisuus ovat tehostetun tuen toteutumisen edellytys.**

Erityinen tuki

Jos oppilaalle annettu tehostettu tuki ei riitä auttamaan oppilasta selviytymään koulutyöstä, tehdään hänelle pedagogiseen selvitykseen perustuva erityistä tukea koskeva hallintopäätös. **Oppilaalle laaditaan Henkilökohtainen Opetuksen Järjestämistä Koskeva Suunnitelma (HOJKS)**, josta on käytävä ilmi erityistä tukea koskevan päätöksen mukaisen opetuksen ja muun tuen antaminen. Erityinen tuki muodostuu erityisopetuksesta ja muusta oppilaan tarvitsemasta, perusopetuslain mukaan annettavasta tuesta. Erityisopetus ja oppilaan saama muu tuki muodostavat järjestelmällisen kokonaisuuden. **Huoltajan tuki, moniammatillinen yhteistyö ja yksilöllinen ohjaus ovat tärkeitä.**

Valtionavustukset

- kolmiportaisen tuen kehitystyöhön

- Kehittämisverkostojen toiminnan **tavoitteena oli luoda yleiseen, tehostettuun ja erityiseen tukeen liittyviä innovaatioita** sekä kehittää ja mallintaa niitä osana perusopetuksen kehittämistä.
- Käytännön työtä ja tutkimusta yhdistämällä pyrittiin luomaan kaikille opetuksen järjestäjille soveltuvia toimintamalleja.
- **Keskeistä oli kehittämistyöstä saatavien tulosten valtakunnallinen levittäminen.**
- Lisäksi **haluttiin rohkaista kuntia sekä keskinäiseen alueelliseen yhteistyöhön että yhteistyöhön tieteellisen tutkimuksen kanssa.**

- Vuosina **2008–2012 tehostetun ja erityisen tuen kehittämistoimintaan** kohdennettiin valtionavustuksia yhteensä **45,2 miljoonaa euroa.**
- Vuosina **2010–2013 tehostetun ja erityisen tuen toimeenpanoa tuettiin opetustoimen henkilöstökoulutuksessa** yhteensä **4,1 miljoonalla eurolla.**
- Tämän lisäksi oli koulutuksia, jolla tuettiin **erityispedagogista osaamista.**
- **Ryhmäkokojen pienentämiseen** kohdennettiin vuosina **2009–2013** yhteensä **186 miljoonaa euroa.**
- **Koulutuksellista tasa-arvoa edistäviin toimenpiteisiin** kohdennettiin vuosina **2012–2013** yhteensä **45,5 miljoonaa euroa.**

Yhteensä 280 miljoonaa euroa

- Kyselytutkimusten pohjalta ryhmäkokojen pienentämisessä sekä erityispedagogisen osaamisen koulutuksen tukemisessa ei ole täysin onnistuttu.
- Tehostettua ja erityistä tukea saavien lasten tuen ja hoidon tarpeisiin vastaaminen ei toteudu kaikissa kunnissa tavoitteiden mukaisesti.

Valtionavustukset – Kolmiportaisen tuen kehitystyöhön

Valtionavustusten käytön seuranta ja valvonta

- Ministeriö seuraa avustusten käytön tuloksellisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta sekä valtionavustusten vaikutuksia. **Valtionavustuksen käytöstä on tehtävä selvitys opetus- ja kulttuuriministeriölle avustuspäätöksen mukaiseen määräaikaan mennessä.**
- **Avustusta voi käyttää vain käyttötarkoituksen mukaisiin hyväksytyihin kustannuksiin.** Jos avustusta käytetään esim. tavaroiden ja palveluiden ostamiseen, vuokraamiseen tai teettämiseen, avustuksen saajan on selvittävä ja huomioitava mahdollinen hankintojen kilpailutusvelvollisuus.
- **Mikäli maksettua avustusta ei voida käyttää myönnettyyn tarkoitukseen, avustuksen saajan tulee palauttaa maksettu avustus tai sen osa ministeriölle.**
- **Ministeriö voi tehdä valtionavustuksen saajan toimintaan ja talouteen kohdistuvia tarkastuksia ja tarvittaessa periä avustuksia takaisin.**

Vuosien 2008-2013 aikana valtionavustusten summa oli yhteensä **280 milj. €**.

Vuosille 2020-2022 Laadun ja tasa-arvon kehittämiseen perusopetuksessa **180 milj. €**

Seuranta?

Vuonna **2015** koulunkäyntiavustajien (aikaisempi nimike) lukumäärän kasvattamiseen on ohjattu valtionavustuksia **10 miljoonaa €**.

Kysymys: Onko vuosien 2020-2022 valtionavustuksista ohjattu jokin summa koulunkäynninohjaajien lukumäärän lisäämiseksi?

Luokanopettajan mielipide onnistuneen inklusion esteistä

Luokanopettaja Turusta: Yli 20 vuotta luokanopettajana toimineen opettajan näkökulmasta merkittäviä esteitä onnistuneeseen inklusioon ovat:

- **Suuret oppilasryhmät** (ei ota huomioon tehostettua tai erityistä tukea saavien oppilaiden lukumäärää ryhmässä)
- **Henkilöresurssin ja tarpeen kohtaamattomuus** (opettajien, erityisopettajien ja/tai koulunkäynninohjaajien lukumäärä suhteessa tarpeeseen)
- **Moniammatillisen yhteistyön rajalliset resurssit** (kouluterveydenhuolto, koulupsykologipalvelut, koulukuraattori, opinto-ohjaajat)
- **Tukiprosessien hitaus ja byrokratia**
- **Perheen muiden tukimuotojen resurssipula tai kohdentamisen haasteet** (perheneuvolapalvelut, lastensuojelu, sosiaalitoimen muut palvelut): **koulu ei pysty kaikkea tukea antamaan**
- **Nivelvaihe eskarista perusopetukseen on merkittävä arvioinnin paikka**, siihen tulisi satsata osaamista ja resurssia. Tiedonkulku varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen välillä tulisi olla mahdollisimman sujuvaa ja tarkoituksenmukaista.
- **Inklusion ihanne**: Aina ei yleisopetuksen ryhmä ole lapsen edun mukaista. **Jos lapsi ensin ”epäonnistuu” moninkertaisesti koulun ensimmäisinä vuosina tukimuotoja etsittäessä, hän muodostaa itsestään varsin negatiivisen mielikuvan oppijana. Sitä on vaikea ylemmillä luokilla pienryhmässä enää muuttaa. Sen sijaan tulisi tehokas tuki (esim. pienryhmä) antaa jo koulupolun alkupuolella.**

Erityisopettajan mielipide

Erityisopettaja Tampereelta: ”Allekirjoitan kaikki nuo luokanopettajan kertomat asiat.”

- Meillä toimii nyt hyvin esikoulusta kouluun tiedonsiirto vanhempien ja henkilökunnan kanssa: erityisopettaja on mukana tehostetun tuen/erityisen tuen oppilaiden siirtopalaverissa. Jos tuleva luokanopettaja on tiedossa, niin sitten hänkin on mukana palaverissa.
- **Perheet eivät saa tarpeeksi tukea: esim. koulupudokkaiden kyseessä ollessa.** Tieto kulkee koululta perhetyöhön, mutta **perhetyö ei ota helpolla koulun henkilökuntaan yhteyttä. Eikä muutkaan koulun ulkopuoliset tahot ota koulun henkilökuntaan helposti yhteyttä. Joskus vedotaan vaitiolovelvollisuuteen.** Tosin koulun henkilökunta käy joskus hakemassa oppilaan kouluun. (Koulupudokkaita varten on meillä valjastettu tietty erityisopettaja, hän ottaa yhteyttä oppilaisiin, jos he eivät ilmesty sovitusti kouluun.) Olemme ottaneet tavaksi koulun puolesta ottaa yhteyttä koulun ulkopuolisiin tukitahoihin. **Välillä tulee sellainen tunne, että tuen toimijoita on liikaa. Vetovastuu pitää olla sovittu.** Muistiot pitää olla ajan tasalla; paikalla olijat ja toimenpiteet on tärkeää kirjata.
- **On myös ilmeistä, että vanhempia kuunnellaan liikaa.** Joissakin tapauksissa **toimenpiteet tehdään liian hitaalla tempolla**, juuri siksi, kun vanhempien mielipiteitä kuunnellaan liikaa.
- **Oppimiseen liittyviä asioita saa välittää henkilökunnan kesken ilman vanhemmilta pyydettyä lupaa.**

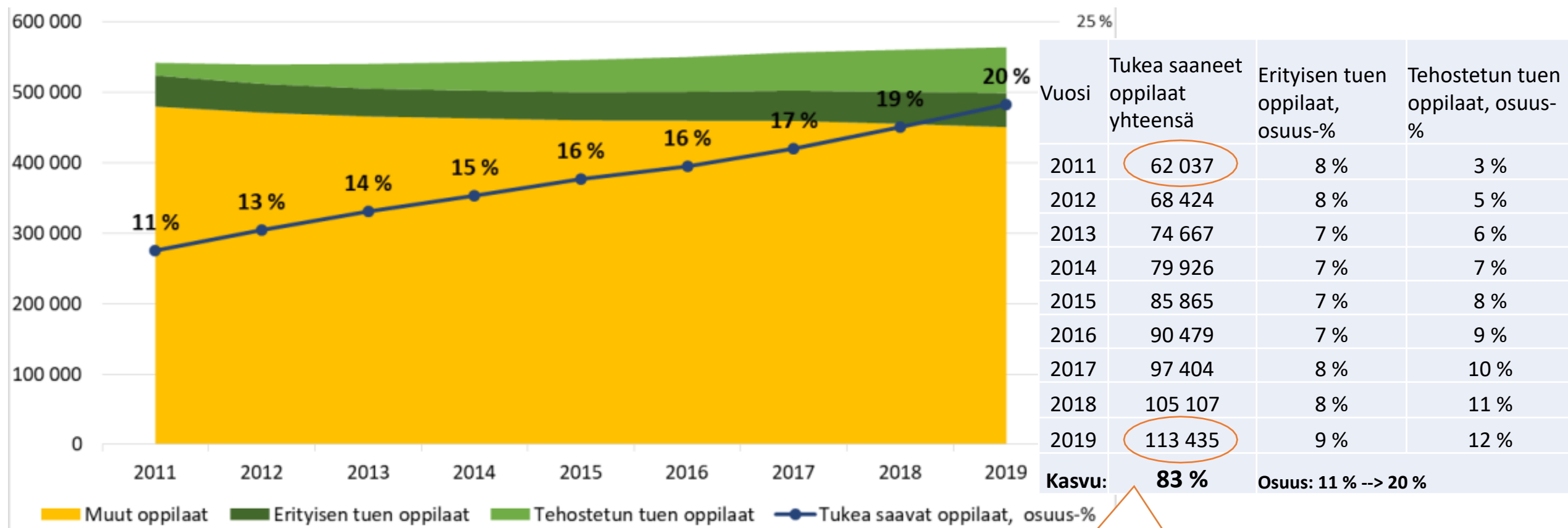
Tehostettua ja erityistä tukea saaneet peruskoulun oppilaat

- Osuus peruskoulun oppilaista
- Koulunkäynninohjaajien lukumäärän mitoitus vs. tukea saaneet oppilaat
- Tukimuotojen kasvutrendit – Koko Suomi
- Tukimuotojen kasvutrendit – MEP-paikkakunnat

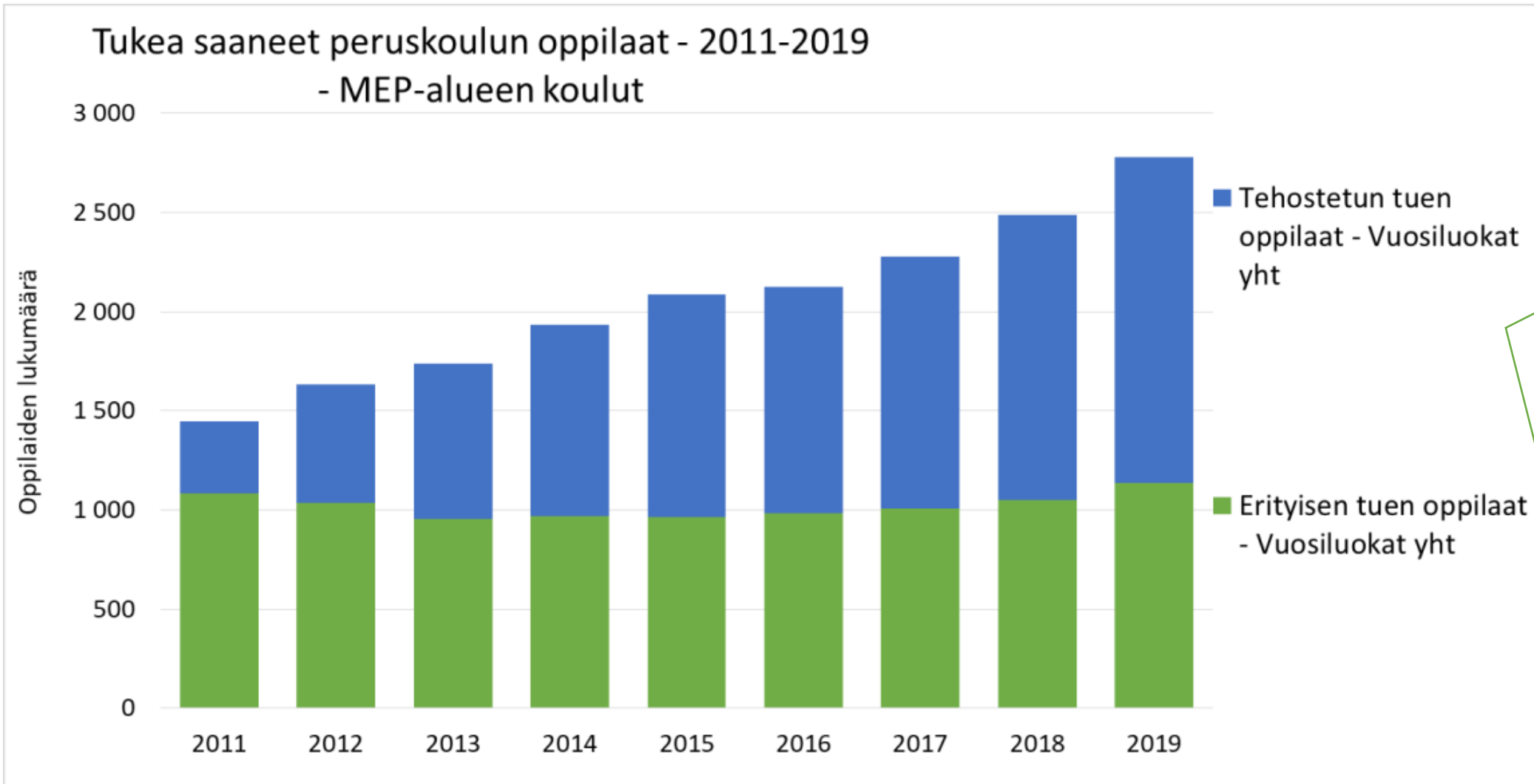
Peruskoulun oppilaat

– Tukea saaneiden osuus 2011-2019

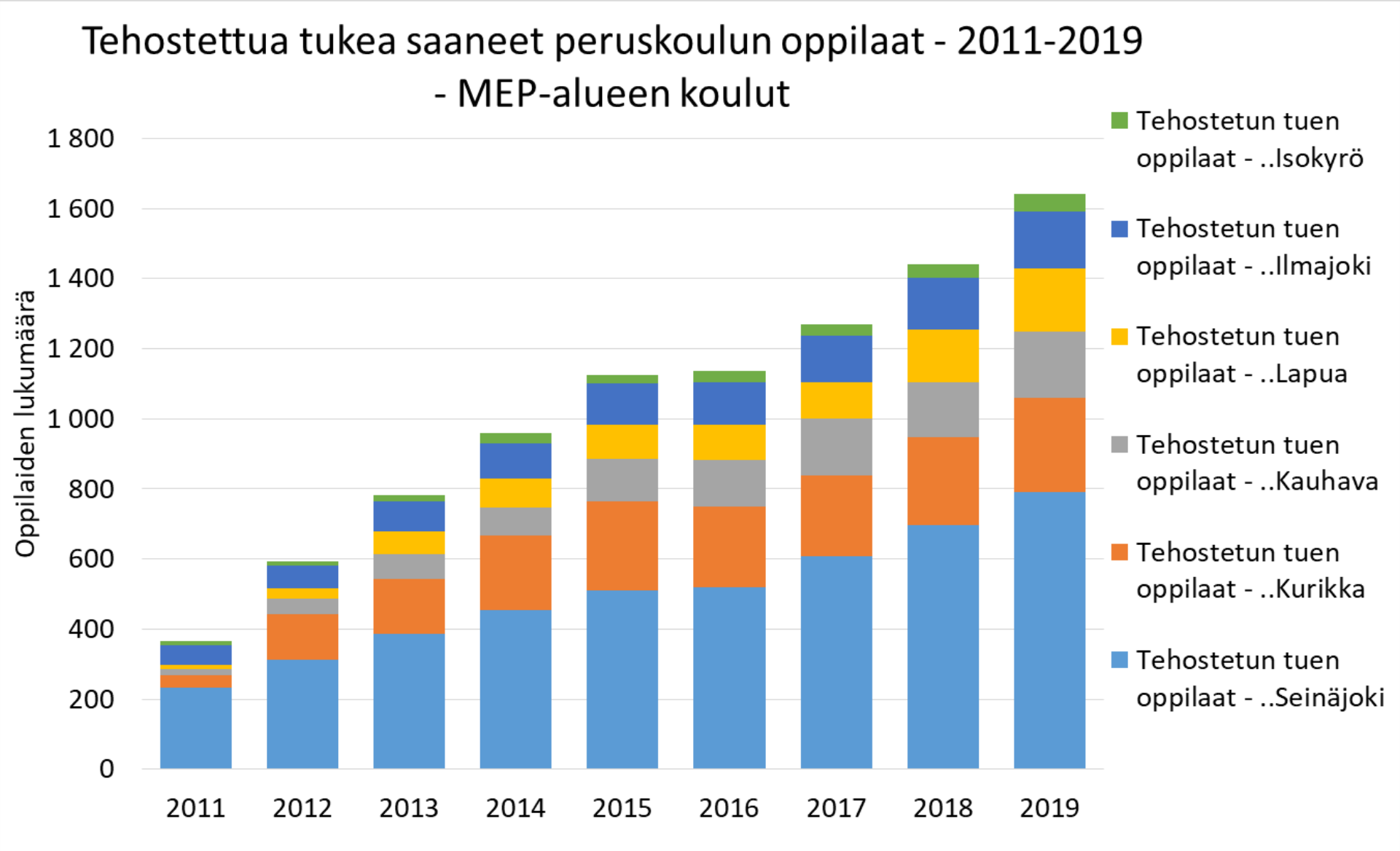
Lukumäärä on melkein kaksinkertaistunut vuoteen 2011 verrattuna.
Lisäksi **53 807 oppilasta sai lukuvuonna 2018/2019 osa-aikaista yleistä tukea**

Tukea saaneet oppilaat – MEP-paikkakunnat – 2011-2019

Inklusion myötä erityisen tuen ja tehostetun tuen oppilaiden lukumäärä on kasvanut MEP-kuntien peruskouluissa 92 %, kun se koko Suomessa on kasvanut 83 %.

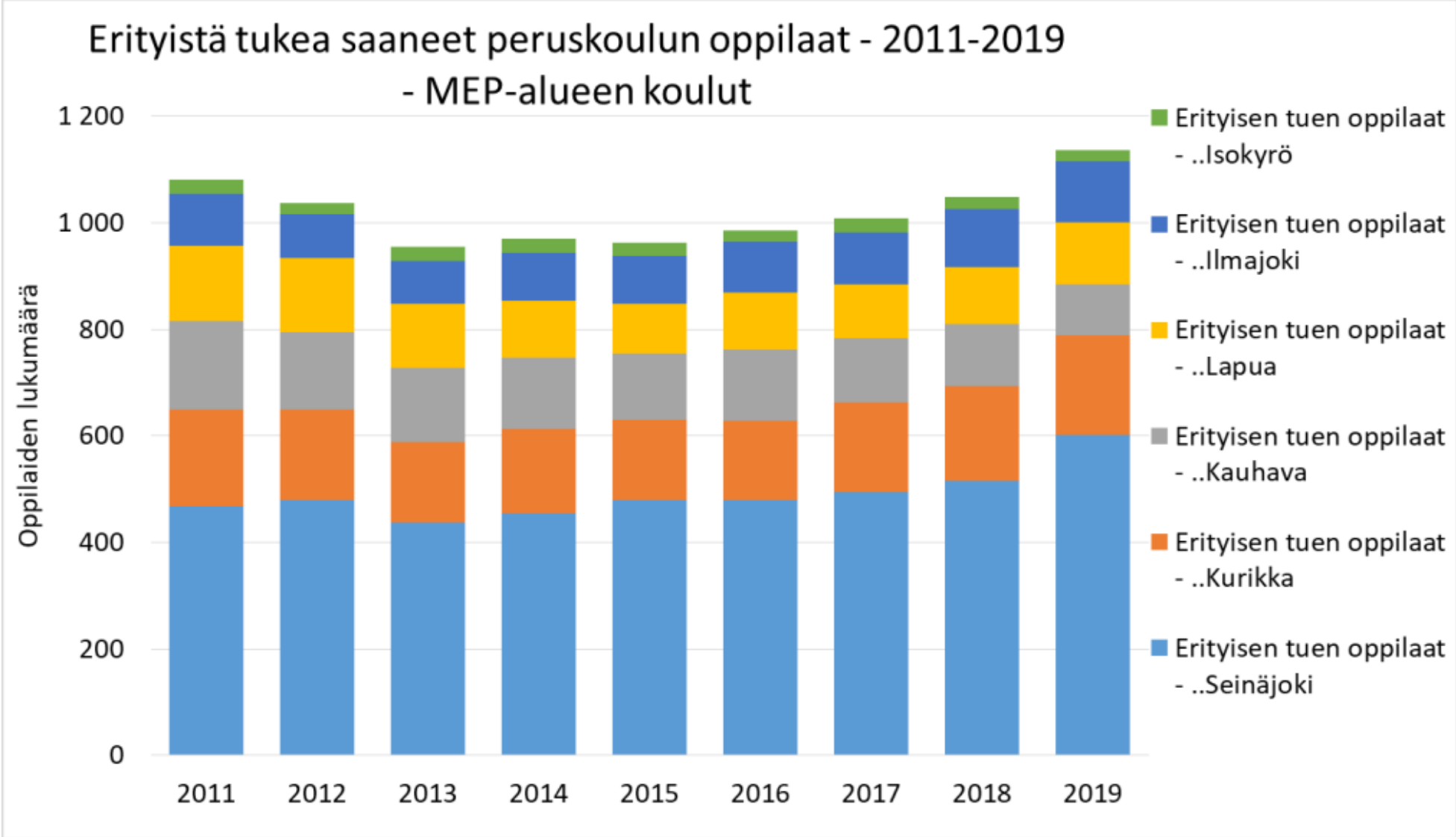
Tehostetun tuen oppilaat – MEP-paikkakunnat – 2011-2019

MEP-hankkeeseen kuuluvat paikkakunnat:

- Isokyrö
- Ilmajoki
- Lapua
- Kauhava
- Kurikka
- Seinäjoki

Erityisen tuen oppilaat – MEP-paikkakunnat – 2011-2019

MEP-hankkeeseen kuuluvat paikkakunnat:

- Isokyrö
- Ilmajoki
- Lapua
- Kauhava
- Kurikka
- Seinäjoki

Koulunkäynninohjaajien mitoitus – 2011-2019

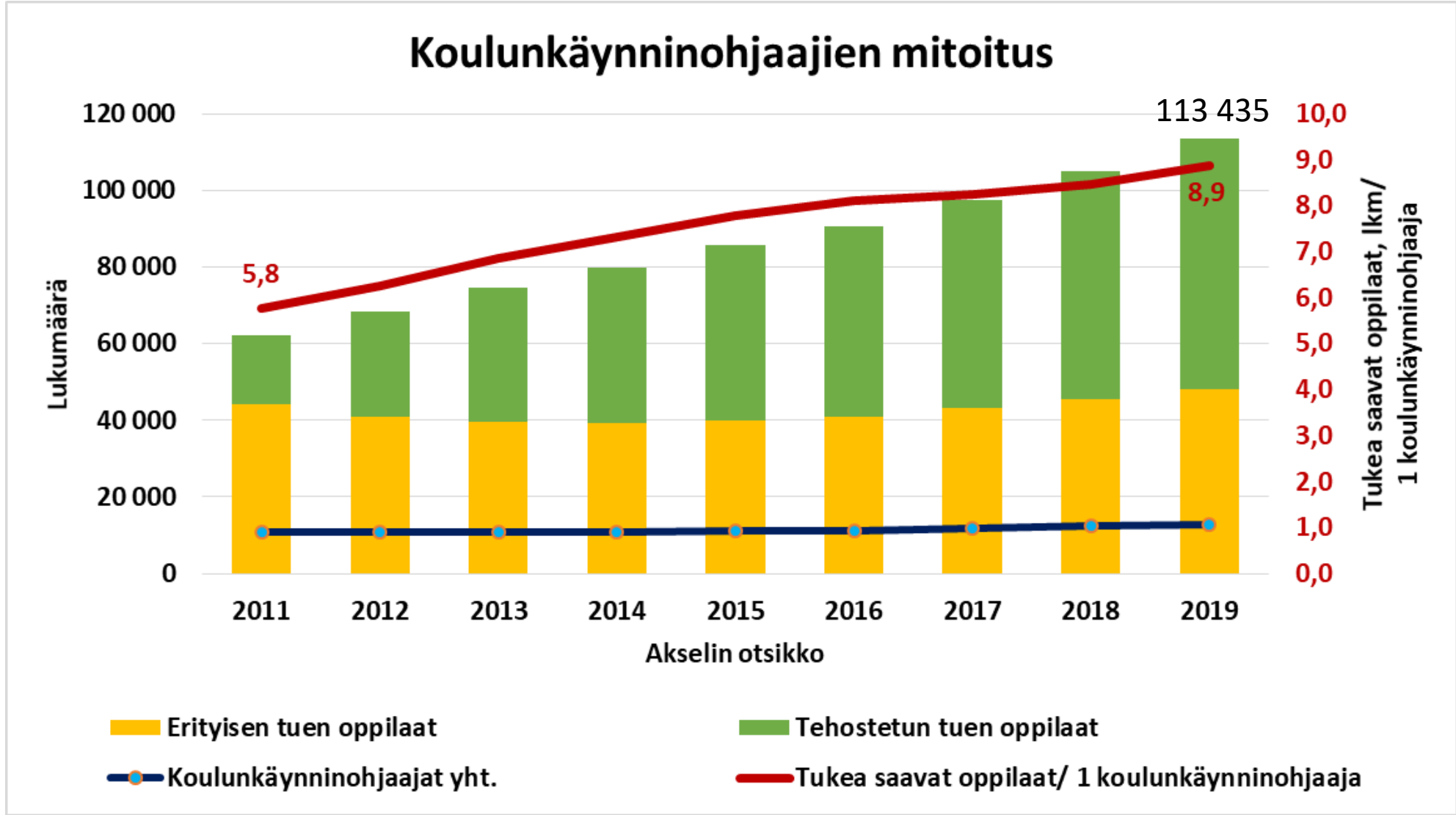
KOKO MAA	Tehostetun tuen oppilaat	Erityisen tuen oppilaat	Yhteensä	Koulunkäynninohjaajien lkm	Oppilasta per 1 ohjaaja
2011	17 956	44 081	62 037	10 777	5,8
2012	27 408	41 016	68 424	10 912	6,3
2013	35 033	39 634	74 667	10 877	6,9
2014	40 506	39 420	79 926	10 914	7,3
2015	45 858	40 007	85 865	11 049	7,8
2016	49 442	41 037	90 479	11 146	8,1
2017	54 280	43 124	97 404	11 794	8,3
2018	59 675	45 432	105 107	12 401	8,5
2019	65 238	48 197	113 435	12 764	8,9
Muutos-%	263 %	9 %	83 %	18 %	54 %

Vuosien 2011-2019 aikana

- Tehostettua ja erityistä tukea saaneiden oppilaiden lukumäärä kasvoi 83 % eli **51 398 tukea tarvitsevaa oppilasta enemmän.**
- Koulunkäynninohjaajien lukumäärä kasvoi 18 %, eli **1 987 ohjaajaa enemmän.**
- Tukea saaneiden oppilaiden määrä per yksi koulunkäynninohjaaja kasvoi **5,8 → 8,9** eli **3,1 tukea tarvitsevaa oppilasta enemmän per ohjaaja**, kasvua 54 %.
- Toisinpäin laskettuna: v. 2011 ohjaajamitoitus oli 0,17 ohjaajaa per tukea saava oppilas, v. 2019 se oli 0,11.

Koulunkäynninohjaajien mitoitus

– Tukea saavien oppilaiden lukumäärä yhtä koulunkäynninohjaajaa kohden

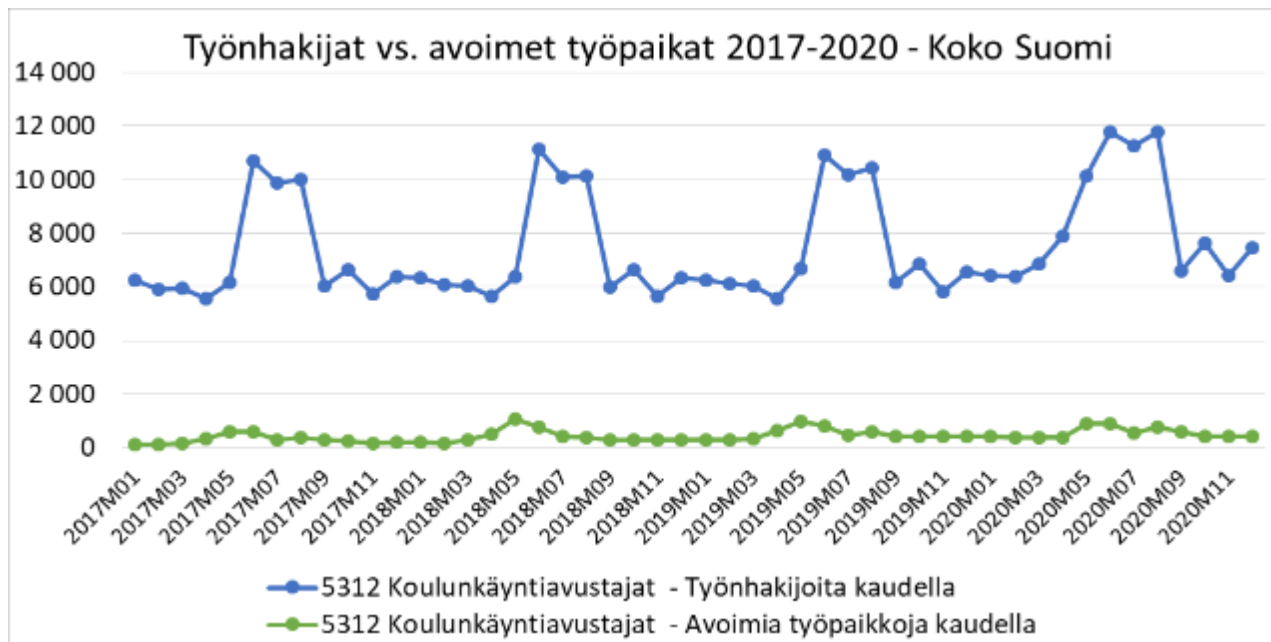
Koulunkäynninohjaajat lomautetaan kesäksi

Koulunkäynninohjaajien työn epäkohtana on joka kesä tapahtuva lomauttaminen.

Koulujen kesälomien aikana koulunkäynninohjaajat ovat useimmiten työttömiä työnhakijoita.

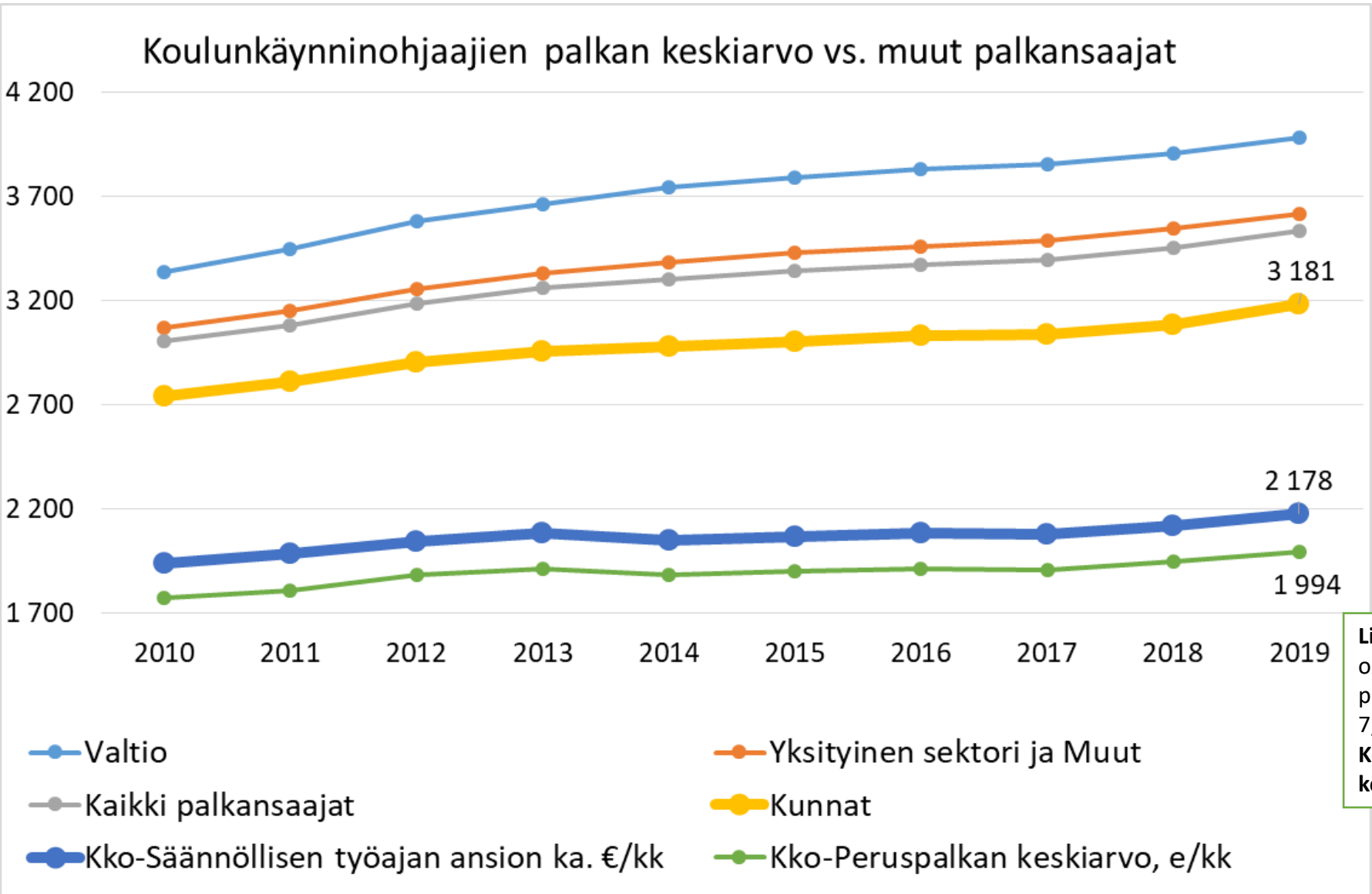
Koulunkäynninohjaajat voitaisiin palkata kesälomien ajaksi kunnan tai koulun järjestämiin kesäkerhoihin.

Silloin erityislapsetkin voisivat osallistua ja heidän vanhemmillaan olisi muutama huoli vähemmän.

Kaikkien palkansaajien ansionkehitykset 2010-2019

2019 vs. 2010
Muutos-%

19 %	642 €
18 %	545 €
17 %	526 €
16 %	440 €
12 %	235 €
12 %	221 €

Kokoaikaisten ja täyttä palkkaa saaneiden kuukausipalkkaisten palkansaajien säännöllisen työajan mediaaniansiot.

Koulunkäynninohjaajien palkassa on kysymys kokopäiväistä työtä tekevien palkkatieto. Heidän osuutensa on 45% koulunkäynninohjaajista.

Lisäksi on huomioitava: Koulunkäynninohjaajista 55 % on osa-aikaisia. Osa-aikaisen koulunkäynnin-ohjaajan palkka on n. 1 742 €/kk, jos työtunteja on 6h/päivä (vs. 7,5h/päivä). Palkkakerroin on silloin 0,8.

Koulunkäynninohjaajat yleensä lomautetaan koulujen kesälomien ajaksi.

Erityislapsen tarpeet koulupäivän aikana

Asia koskee kaikkia perheitä. Kenen tahansa lapsi voi sairastua milloin tahansa pitkäaikaissairauteen tai hän saattaa tarvita tukea oppimisvaikeuksiinsa.

Tarkastelun kohteena: Allergiat, astma, epilepsia, kehitykselliset neuropsykiatriset häiriöt, tyypin 1 diabetes

Tukea saaneet peruskoulun oppilaat

Terminologiassa ei
huomioida somaattisia
pitkäaikaissairauksia.

Ainakin 30 prosenttia peruskoululaisista saivat jonkinlaista oppimisen tukea

Käytettävissä olevien tilastojen mukaan ainakin 29,8 prosenttia syksyn 2018 peruskoulun oppilaista sai jonkinlaista tukea lukuvuonna 2018–2019. **Osuus on 0,6 prosenttiyksikköä suurempi kuin edellisenä vuotena, ja 1,2 prosenttiyksikköä suurempi kuin kaksi vuotta aiemmin.**

Tehostettua tukea, erityistä tukea tai osa-aikaista erityisopetusta yleisenä tukena sai lukuvuonna 2018–2019 yhteensä 167 242 oppilasta.

Osa-aikaisen erityisopetuksen lisäksi yleistä tukea saatettiin antaa myös muilla tavoin, mutta nämä muut yleisen tuen tukimuodot eivät sisälly Tilastokeskuksen erityisopetustilastoon.

Tehostettua ja erityistä tukea saavia oppilaita oli 113 435, **osa-aikaista erityisopetusta yleisenä tukena sai 53 807 oppilasta** (lukumäärä ei ole selvityksessä mukana olevissa Tilastokeskuksen tilatoissa).

Tietoa Epilepsiasta

Noin 60 000 suomalaisista sairastaa epilepsiaa. **Heistä noin 5 000 on alle 15-vuotiaita. Vuosittain uusia epilepsiadiagnooseja tehdään noin 3 500, joista lapsia on noin 700. Kolmasosalla epilepsiaa sairastavista kohtaukset jatkuvat lääkehoidosta huolimatta.**

Kuka tahansa voi sairastua epilepsiaan: sinä, minä tai meille läheinen ihminen. Epilepsiaan voi sairastua missä iässä tahansa. Eri ikäryhmät kohtaavat osittain samoja, osittain erilaisia haasteita elämässään epilepsian kanssa.

Epilepsiat muodostavat laajan joukon neurologisia sairauksia, joilla voi olla hyvin erilaisia

- syitä ja alkamisikiä
- liitännäisongelmia
- ennusteita
- hoitovaihtoehtoja.

Valtaosalla potilaista epilepsia on hoidolla hyvin hallittavissa.

Joidenkin potilaiden elämää epilepsia kuitenkin haittaa merkittävästi hoidosta huolimatta. **Epilepsiaan voi kohtausten lisäksi liittyä neurologisia, älyllisiä, psyykkisiä ja sosiaalisia toimintakyvyn ongelmia.**

Epilepsia on pitkäaikaissairaus, jossa potilaan ja hänen perheensä hoitoon sitoutuminen vaatii diagnoosin teon ja seurantakäyntien yhteydessä **potilaan ja hänen huoltajiensa hoidon tarkoituksen ja tavoitteiden kertausta ja syventämistä.** Se toteutetaan sairaanhoitajien (epilepsiahoitajat) sekä tarvittavien erityistyöntekijöiden ja hoidosta vastaavan lääkärin moniammatillisena yhteistyönä.

Onnistunut hoito voi potilaan sairauden mukaan vaatia tiivistä yhteistyötä myös potilaan muiden lähiomaisten sekä päivähoidon tai koulun kanssa. Perhe ja potilas saattavat tarvita myös psykologista tukea.

Epilepsia koulupäivän aikana

- **Epilepsiaa** sairastavan lapsen koulunkäynti suunnitellaan toimintakyvyn, ei diagnoosin mukaan. Jokaisen lapsen epilepsia on erilainen.
- Vanhempien ja koulun kommunikointi on tärkeää
  - Epilepsian laukaisevat tekijät juuri tämän oppilaan kohdalla
  - Turvallisuus: ei uimaan valvomatta
  - Ylisuojelu aiheuttaa alisuoriutumista
  - Lääkityksen sivuvaikutuksena on tilapäinen väsymys – ei pitäisi olla syy lähettää kotiin kesken koulupäivän
  - Tajunnan hämärtyminen on epilepsian ominaispiirre
  - Epileptisen kohtauksen aikana jokainen aikuinen on velvollinen antamaan ensiapua
  - Lääkehoidosta ja ensiavusta nostetaan ”iso haloo”. **Koulutus pitkäaikaissairauksista on tärkeää.**

Lähde: Susanna Heugenhauser, Epilepsialiitto

Jos lapsi sairastaa vaikeaa epilepsiaa, hän voi tarvita enemmän valvontaa, koulukuljetuksen tai avustamista oppitunneilla.

Pitkäaikaissairaus horjuttaa lapsen itsetuntoa ja minäkuva. Koulun ja päiväkodin aikuiset ja ikätoverit ovat tärkeitä henkilöitä lapsen ja nuoren tukemisessa.

Tärkeää on:

- Reilu ja rohkea asenne – epilepsia ei ole este eikä saa aiheuttaa ylisuojelua tai turhia rajoitteita.
- Hyvä yhteydenpito kodin ja koulun välillä.
- Tiedot lapsen pärjäämisestä ryhmässä ja oppimisesta ovat tärkeitä hoitavalle taholle.
- Kohtaukset ja epilepsialääkkeiden muutokset voivat aiheuttaa aaltoilua lapsen voinnissa. Opettajan on tärkeä tietää tästä ja huomioida voinnin aaltoilu esimerkiksi oppimistavoitteissa niin, että lapsella on sopivankokoisia haasteita eri tilanteissa.

Lähde: <https://www.terveyskyla.fi/lastentalo/tietoa-lasten-sairauksista/epilepsia/epilepsia-p%C3%A4iv%C3%A4kodissa-koulussa-ja-harrastuksissa>

Kehitykselliset neuropsykiatriset häiriöt

Neuropsykiatrisia oireita on yli 50 000 6-18 vuotiaalla lapsella ja nuorella

Neuropsykiatrisia häiriöitä,
joihin liittyy neurologisia ja
psykiatrisia piirteitä

Aivoalueiden ja hermorataverkkojen
poikkeava toiminta vaikuttaa:

- Tunnesäätelyyn
- Käytöksen hallintaan
- Toiminnanohjaukseen
- Sosiaalisiin taitoihin
- Havaintojen käsittelyyn ja toimintaan

Alkavat jo varhaislapsuudessa

Piirteet selkeästi esillä koulun ja murrosiän alkaessa

Arjen haasteet yksilöllisiä ja vaikuttavat lopun elämää, mutta
arki usein helpottuu, kun oppii löytämään toimintaa ja olemista tukevia/helpottavia keinoja.

ADHD (ja ADD)

Autismikirjon häiriöt (Autismi ja Asperger)

Kielenkehityksen erityisvaikeudet

OCD (pakko-oireet) ja Touretten oireyhtymä

- Käytökseen liittyvät pulmat
- Oppimisen haasteet
- Univaikeudet
- Motoriikan haasteet
- Mielialavaihtelut, ahdistus/pakko-oireisuus
- Aistiherkkyudet

Kehitykselliset neuropsykiatriset häiriöt

- Ulospäin näkyvä käytös
- Kyse ei ole tyhmyydestä eikä laiskuudesta!

Haastavia ominaisuuksia

- Aloittamisen, keskeyttämisen ja lopettamisen vaikeus
- Ei osaa pyytää apua tai se on vaikeaa
- Jumittuminen tilanteisiin
- Levottomuus
- Suorapuheisuus
- Tarkkaamattomuus
- Heikko itsetunto
- Heikot tunnetaidot

Haastavia ominaisuuksia

- Raivarit
- Impulsiivisuus
- Keskittymisen vaikeus
- Aggressiivisuus
- Aistiherkkyydet
- Ei näe eikä tunnista toisen tarpeita
- Puhuu paljon
- Toisen asemaan asettuminen vaikeaa

Positiivisia ominaisuuksia

- Sitkeys
- Luovuus
- Innostuneisuus, tarmokkuus
- Ylikeskittyminen
- Hetkessä eläminen, tilaisuuksiin tarttuminen
- Kyky tehdä nopeita päätöksiä
- Kompensointikeinot

Kehitykselliset neuropsykiatriset häiriöt - ADHD

- **ADHD:n** hyvä hoito suunnitellaan yksilöllisten tarpeiden ja tavoitteiden mukaan.
- Hoidon tavoitteena on lievittää ADHD-oireiden aiheuttamaa haittaa ja parantaa toimintakykyä.
- Keskeisiä keinoja ovat ADHD-oireiseen henkilöön ja hänen ympäristöönsä kohdistuvat tukitoimet, erilaiset psykososiaaliset hoitomuodot sekä lääkehoito.
- Lasten ja nuorten hoidossa on tärkeää ohjata aikuisia käyttämään lapsen toimintakykyä tukevia menetelmiä kotona, varhaiskasvatuksessa ja koulussa.
- Samanaikaisten häiriöiden hoito yhdistetään ADHD-oireiden hoitoon.
- Hoidon on oltava riittävän pitkäjänteistä ja sen jatkuvuus tulee varmistaa erilaisissa siirtymävaiheissa erityisesti lapsuuden ja nuoruuden aikana.
- **Hoitamattomana ADHD voi haitata opintoja ja työllistymistä ja suurentaa psykiatristen häiriöiden, syrjäytymisen ja päihteiden käytön riskiä.**

Lähde: <https://www.kaypahoito.fi/hoi50061>

Autismikirjon häiriöt

Yhteiskunnallinen näkökulma ja kehittyvät käsitteet

Autismikirjo on yhteiskunnallinen ja poliittinen ilmiö siinä kuin yksilön neurologian ja käyttäytymisen erilaisuuttakin. **Se ei näy pelkästään meissä, vaan muiden reaktioissa meihin ja tulkinnoissa meistä.** Autismikirjon ihmisinä muodostamme ryhmiä, organisaatioita ja kollektiivisia mielipiteitä.

”Ehkä neuromoninaisuuden hahmottamiseen tarvitaan jotain uutta käsitettä ja ajatusmalleja.”

Tulkitsemme uudelleen omaa kokemustamme ja meitä koskevia kuvauksia, ja luomme kokonaan uusia käsitteitä ja tulkintoja. **Kuvaillessamme meidän arkeamme ja todellisuuttamme saatamme puhua autismikulttuurista, stimmelusta, inerttiasta tai jumittamisesta.** Saatamme viitata käsitteisiin, joita on kehitetty ja tutkittu jo pitkään, kuten neurodiversiteetti tai kaksoisempatiaongelma.

Autismikirjo – miten määrittelemme itsemme?

Autistisiin piirteisiin kuuluu niin vahvuuksia, heikkouksia kuin neutraalejakin ominaisuuksia. Joistakin tällaisista piirteistä pidämme, ja ne ovat osa identiteettiämme. **Joihinkin kaipaamme apua tai kompensointikeinoja, tai pelkästään tietoisuutta ja hyväksyntää muiden taholta.**

Lähde: asy.fi

Autismikirjon häiriöt - Asperger

Aspergerin oireyhtymä (AS)

- Kehityksellinen, useimmiten geneettisesti määräytyvä oireyhtymä
- esiintyvyys 4-6/1000 (6-18 vuotiaista n. 8 000, RI) , miehet yliedustettuina (4-10:1), naisten alidiagnosointi ja erilainen oirekuva?
- Ongelmat toisten ihmisten tunnetilojen ymmärtämisessä ja tästä johtuvat kommunikaatio-ongelmat sosiaalisessa vuorovaikutuksessa sekä erilaiset kaavamaiset käyttäytymistavat
- Oirekuva ja oireiden voimakkuus vaihtelevat hyvin lievistä vakava-asteisiin
- Yksilölliset erot esim. sosiaalisuuden suhteen suuria
- Peruspiirteet säilyvät läpi elämän, mutta ilmenemismuodot muuttuvat iän ja kehityksen mukana

Allergiat ja astma

*) **Anafylaksia** on äkillinen, vakava allerginen yleisreaktio. Sen syynä on usein ruoka, ampiaisen tai mehiläisen pisto tai lääkkeet. Oikea ensiapu on tärkeää: **adrenaliini-injektori on ensisijainen hoito.**

Allergiat

- **Joka toinen meistä kärsii jossain elämänsä vaiheessa allergian aiheuttamista oireista**
- Allergia on elimistön poikkeava tapa reagoida erilaisiin aineisiin, joka on tavallisesti valkuaisaine. Kun ihmisen elimistöön pääsee vieraita aineita, kuten viruksia, bakteereja tai myrkyllisiä aineita, elimistö alkaa puolustautua. **Allergisen ihmisen elimistö tulkitsee vieraaksi aineeksi esimerkiksi siitepölyn, eläinpölyn, jonkin ruoka-aineen tai jonkin muun aineen ja alkaa puolustautua sitä vastaan.**
- Seurauksena on allergian oireita nenässä, kurkussa, silmissä, ihossa tai vatsassa. Oireet voivat olla allergiasta riippuen esimerkiksi nuhaa ja yskää, silmien vuotamista, iho-oireita tai vatsavaivoja. Allergiaa voidaan hoitaa allergialääkkeillä ja siedätyshoidolla.
- **Allergia voi aiheuttaa myös voimakkaan äkillisen reaktion, anafylaksian *), joka vaatii sairaalahoitoa.**

Astma

- Astma on hengitysteiden tulehduksellinen tila. Astma voi alkaa missä iässä tahansa, mutta eniten sitä esiintyy lapsilla ja yli 40-vuotiailla. **Lapsilla astma on yleisin pitkäaikaissairaus.**
- Tyypillisesti astma todetaan pitkittyneen hengitystieinfektion jälkeen, kun yskä ei parane. Astman mahdollisuus selvitetään terveydenhuollossa erilaisten hengitystietutkimusten avulla.
- Astmaa hoidetaan yleisimmin keuhkoihin hengitettävillä lääkkeillä eli inhalaatiolääkkeillä. **Valtaosa astmaa sairastavista pystyy oikein hoidettuna elämään normaalia, aktiivista arkielämää.**
- Ympäristötekijät ja elintavat voivat vaikuttaa astman oireiluun. Esimerkiksi tupakointi, katupöly ja siitepöly pahentavat usein oireilua, mutta **liikunta auttaa ylläpitämään keuhkojen toimintakykyä.**

Allergiat ja astma - Anafylaksia

- **Anafylaksia on äkillinen, vakava allerginen yleisreaktio.** Sen synnä on usein ruoka, ampiaisen tai mehiläisen pisto tai lääkkeet. Oikea ensiapu on tärkeää: adrenaliini-injektori on ensisijainen hoito.
- **Anafylaksia eli anafylaktinen reaktio on useamman kuin yhden elimen äkillinen, nopeasti etenevä ja mahdollisesti henkeä uhkaava yliherkkyysoire, joka vaatii aina välitöntä hoitoa.** Anafylaksian ainoa tehokas hoito on adrenaliini lihakseen annettuna. **Adrenaliinia pitää antaa heti, kun anafylaksian oireet tunnustetaan.**
- Anafylaksian oireet alkavat lähes kaikilla 4 tunnin sisällä. Voimakkaimmillaan oireet ovat yleensä 10-30 minuutin sisällä altistumisesta.

- LAPSILLA YLEISIN anafylaksian aiheuttaja on jokin ruoka-aine (76 % lasten ilmoituksista). Rekisteriin saapuneista lasten anafylaksia-ilmoituksista 20 % liittyy pähkinöihin, 17 % maitoon, 11 % kananmunaan ja 11 % vehnään.
- Lapsilla pähkinöiden aiheuttamien reaktioiden määrä on kasvanut viimeisten 10 vuoden aikana.
- Erityisesti maapähkinän ja cashew-pähkinän aiheuttamien reaktioiden määrä on lapsilla noussut.
- LÄÄKEAINEISIIN LIITTYVISTÄ ilmoituksista suurin osa on peräisin antibioottien (10 %), varjoaineiden (8 %), kipulääkkeiden (6 %) ja lihasrelaksanttien (4 %) aiheuttamista vaikeista allergisista oireista.
- Lasten anafylaksia-ilmoituksista lääkkeisiin liittyvien tapausten osuus on 9 %. Merkittävimpiä lääkeryhmiä ovat antibiootit ja kipulääkkeet. Lähde: Allergia.fi

Allergiat koulupäivän aikana - Vanhemman kuvaus

- Vanhemman näkökulmasta **tärkein asia ruoka-aineallergisen lapsen koulunkäyntiin liittyen on se**, että koulussa työskentelevät **aikuiset ymmärtävät mistä on kysymys, kun puhutaan ruoka-aineallergioista**. Heidän on tärkeää tiedostaa, että **allergioita on eri tasoisia** -joku saa vain lieviä oireita ja ruokavaliossa ei oikeastaan tarvitse välttää mitään, joku saa oireita viiveellä ja ne voivat olla lieviä tai hyvinkin rajuja ja joku saa oireita välittömästi ja **pahimmassa tapauksessa kyseessä on henkeä uhkaava allerginen yleisreaktio, eli anafylaksia**. Mikäli lapsella on vaikeita oireita (joko välittömästi tai viiveellä), niin määritellyn ruokavalion noudattaminen on erittäin tärkeää. **Koulussa työskentelevien aikuisten tulee suhtautua asiaan vakavasti ja yhdessä vanhempien kanssa miettiä niistä erityistoimenpiteistä, joilla koulupäivän aikana estetään vahinkojen sattuminen.**
- Keittiöhenkilökunnan lisäksi opettajan, vähintään luokassa olevan koulunkäynninohjaajan (mieluusti kaikkien koulunkäynnin ohjaajien) ja rehtorin on oltava tietoisia näistä vakavista allergioista. Koen myös tärkeäksi, että **kaikilla koulussa työskentelevillä aikuisilla on tieto asiasta ja anafylaksian ensiavusta**. Näin siksi, että jos vahinko tulee ja lapsi saa anafylaksian koulupäivän aikana, **tilanteessa on toimittava ripeästi**. Tärkeää on tietää myös **anafylaksian oireet ja jos lapsella ilmenee yhtäkkiä jotakin näistä oireista (esim. voimakas nenän vuotaminen, ihottuma, vatsaoireet)**, lasta ei saa jättää yksin / lähettää kotiin oletuksella, että lapsi on sairastunut, koska kyseessä saattaa olla alkava anafylaksia. **Tällaisessa tilanteessa lasta on tärkeä seurata ja toimia tilanteen edellyttämällä tavalla.**
- Mikäli ruokavaliota noudatetaan ja siinä ei tule virheitä, eivät ruoka-aineallergiat juurikaan näyttäydy lapsen koulupäivän aikana. Lapsen parissa työskentelevän opetushenkilökunnan ja ohjaajien on kuitenkin tiedostettava erilaiset allergeenit mm. askartelutarvikkeissa (pesty ja/tai vanhat elintarvikepakkaukset ei välttämättä ole ok, muovailuvahat sisältävät monesti ainakin vehnää) ja erilaisissa retkipäivissä tai siinä minkälaisia eväitä lapset voivat tuoda luokkaan. Tärkeää on myös huolehtia käsien pesusta ruokailun jälkeen, jotta mahdolliset allergeenit eivät siirry käsien kautta pinnoille ja sitä kautta aiheuta oireita allergiselle lapselle.

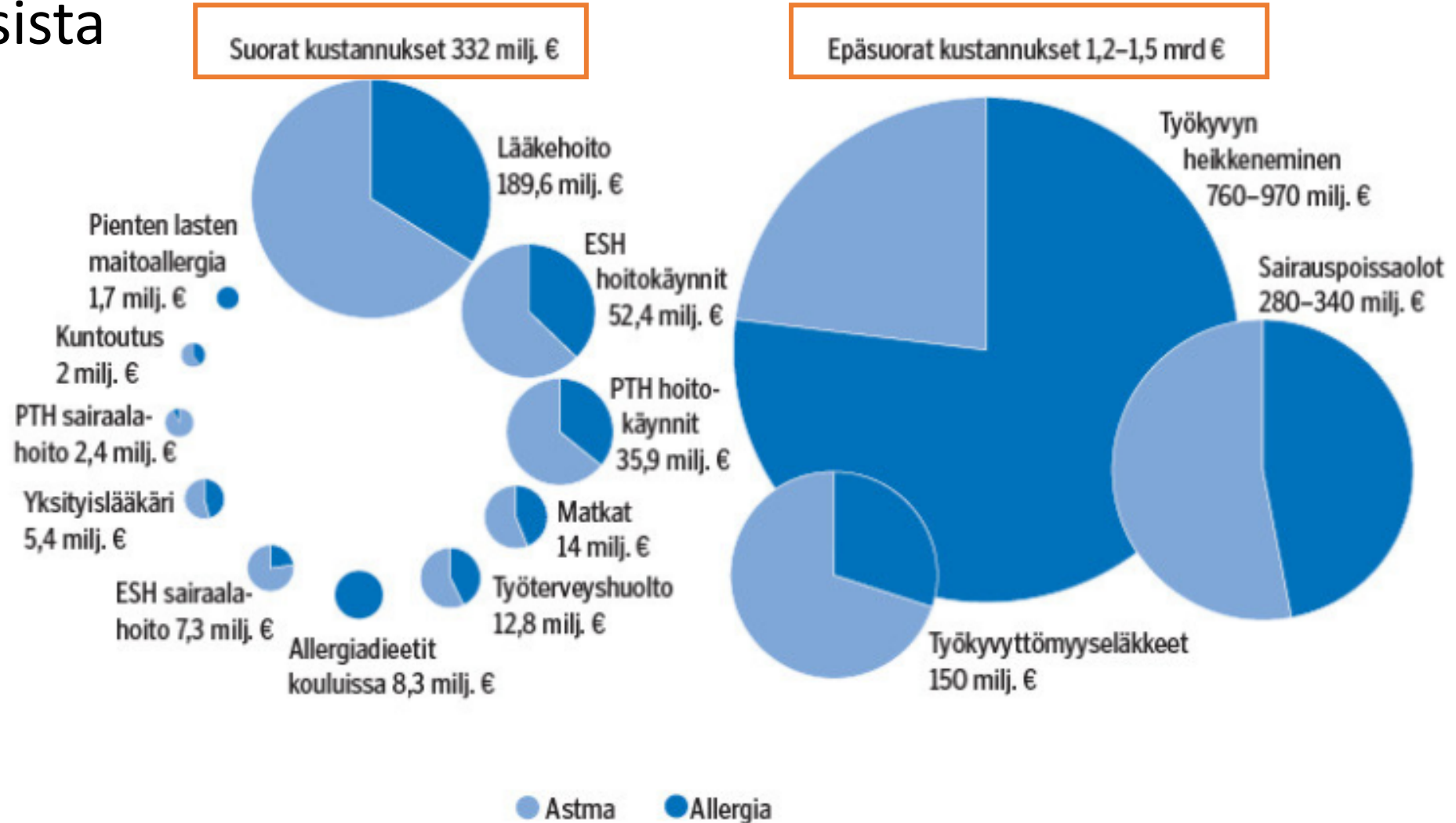
Astma koulupäivän aikana - Vanhemman kuvaus

- **Astmaa sairastavan lapsen hoidossa tärkeää** on niin ikään asian **tiedostaminen**. Hyvässä hoitotasapainossa oleva astma ei käytännössä näy koulupäivän aikana, mutta astmakohtaus voi yllättää esim. rasituksen jälkeen tai jonkin voimakkaan hajusteen laukaisemana. Siksi **opetushenkilökunnan tulee tietää lapsen astmasta ja siitä miten lasta lääkitään astmakohtauksessa**.
- Astmaatikolla tulee olla avaava astmalääke aina mukana ja mikäli allergioiden hoitoon on jotain lääkkeitä, ne on oltava mukana jatkuvasti. Tiedän monia tilanteita, missä lapselle on kirjoitettu epipen -injektorin anafylaksiaan, että luokassa on yksi epipen, ruokalassa yksi epipen, opettajan huoneessa yksi epipen ja lapsella vielä repussa yksi epipen. **Epipenit ovat kalliita lääkkeitä ja siksi koen turhaksi ripotella niitä pitkin koulua, koska niitä onneksi hyvin harvoin tarvitaan. Meillä toimivaksi systeemiksi on todettu se, että lapsella on aina 2 epipeniä mukanaan ja tämän lisäksi ea-laukussa on muut tarvittavat lääkkeet.**
- **Vielä tähän loppuun kootusti, että tärkeintä on ymmärtäminen ja aito halu ottaa asia huomioon koulussa. Tämän jälkeen tärkeintä on tietää anafylaksian oireet ja ensiapu. Mikäli nämä kaksi asiaa eivät toteudu, riskinä on lapsen terveyden ja hengen vaarantuminen.**

Allergiat ja astma

- tietoa kustannuksista

Astman ja muiden allergisten sairauksien suorat hoitokustannukset ja epäsuorat tuottavuuskustannukset vuonna 2018

Lähde:
<https://www.laakarilehti.fi/tieteessa/alkuperaistutkimukset/astman-ja-allergian-kustannusten-myonteinen-kehitys-jatkui/>

Tyypin 1 diabetes (T1D) - Taustatietoja

- **Tyypin 1 diabetekseen sairastumisen syynä on insuliinia tuottavien beetasolujen tuhoutuminen sisäsyntyisen tulehduksen eli autoimmunitulehduksen seurauksena tapahtuva insuliinin tuotannon loppuminen.**
- **Hoito on aina insuliini** joko monipistoshoitona tai insuliinipumpulla annosteltuna.
- Sairauden aiheuttajaa ei vieläkään täysin tunneta, mutta se tiedetään että virustulehduksilla on merkitystä, erityisesti enteroviruksilla.
- Tyypin 1 eli nuoruustyypin diabetesta sairastavia on Suomessa noin 50 000. Vuosittain noin 2 000 suomalaista sairastuu Tyypin 1 diabetekseen, heistä **noin 500 alle 15-vuotiaita lapsia.** **Tyypin 1 diabeteksessä insuliinikorvaushoito on välttämätön, elämää ylläpitävä hoito.** Kyseinen sairaus jatkuu läpi elämän, sillä parantavaa hoitoa ei ole vielä keksitty.

Diabetesta sairastavan lapsen koulupäivän aikainen hoito

<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/72726>

Kommentteja:

- Olisiko paikallaan muuttaa tyypin 1 diabeteksen nimi paremmin ko. sairautta kuvaavaksi? Jopa tiedotusvälineissä puhutaan yleisesti diabeteksestä erottelematta tyyppiä.
- Samoin T1D:tä sairastavan alhainen verensokeri rinnastetaan terveen ihmisen alhaiseen verensokeriin. Ne ovat vakavuusasteeltaan aivan eri asioita.

Tyypin 1 diabetes (T1D)

Tärkeää tietää tyypin 1 diabeteksestä

Oikeanlaisen ja oikea-aikaisen hoidon puute saattaa aiheuttaa elämää uhkaavan tai pysyviä vaurioita jättävän happomyrkytyksen eli ketoasidoosin, jolloin lapsen elimistössä on liian vähän insuliinia tai se ei pysty sitä hyödyntämään → verensokeri nousee liian korkealle ja elimistön nestetasapaino järkkyy. Seurauksena voi olla kooma ja menehtyminen.

Toinen ääripää on vakava verensokerin lasku eli hypoglykemia, jolloin elimistössä on liikaa insuliinia tai se ei pysty hyödyntämään hiilihydraatteja esim. vatsataudin vuoksi. Seurauksena voi olla tajunnan menetys ja kouristuksia, pahimmillaan kooma ja menehtyminen.

Molemmissa ääritapauksissa on osattava reagoida ajoissa eli soittaa 112. Mikäli koulunkäynninohjaajilla on asianmukainen osaaminen ja he saavat myös säännöllisesti täydennyskoulutusta, näitä ääripään henkeä uhkaavia tilanteita ei pääse tapahtumaan.

Jos verensokerin arvo on liian korkealla tai liian matalalla, ihmisen toimintakyky heikkenee eikä hän välttämättä pysty toimimaan asianmukaisella tavalla. Silloin hän tarvitsee toisen ihmisen apua. Tällainen tilanne saattaa syntyä siitä, ettei aterian hiilihydraatteja ja annosteltavan insuliinin määrää ole osattu laskea oikein. Tätä valmiutta ei ole alakoulun oppilailla itsellään.

Tyypin 1 diabetesta sairastavan alakouluikäisen lapsen hoitaminen, tukeminen ja seuranta ovat vaativa tehtävä. Sitä ei tehdä ”toisella kädellä”. Hyvin ja ammattitaidolla tehty työ koulupäivän aikana on erinomainen panostus lapsen ja koko hänen perheensä sekä koko yhteiskunnan tulevaisuuteen. Hoidon päämääränä on myös diabetekseen liittyvien pitkän ajan elinmuutosten ehkäiseminen.

Tyypin 1 diabeteksen (T1D) lisäsairaudet

Lisäsairauksien eli liitännäissairauksien esiintyvyys ja ilmaantuvuus

Diabeettisten lisäsairauksien ilmaantumiseen vaikuttavat sekä perintötekijät että ympäristö- tai elintapatekijät. Nykyisellä hoidon tasolla arviolta **noin kolmasosalle tyypin 1 diabeetikoista kehittyy lisäsairauksia**. Korkea verensokeri vahingoittaa pieniä verisuonia, minkä seurauksena voi tulla vaurioita silmiin (diabeettinen retinopatia), munuaisiin (diabeettinen nefropatia) sekä hermoihin (diabeettinen neuropatia). Tyypin 1 diabetes lisää huomattavasti myös valtimotauteihin sairastumista: sepelvaltimotautia, aivoinfarkteja ja alaraajojen verenkiertoa ahtauttavaa perifeeristä valtimotautia.

Vaikea-asteinen munuaistauti

Suomessa loppuvaiheen munuaistaudin ilmaantuvuuden on todettu vähentyneen tyypin 1 diabeetikoilla (Finne ym. 2005). Suomessa riski on vähentynyt vuonna 1980 tai sen jälkeen sairastuneilla alle puoleen siitä, mitä se oli 1960-luvulla sairastuneilla. **Kumulatiivinen ilmaantuvuus 30 sairastamisvuoden jälkeen oli 10 vuotta sitten tehdyssä rekisteritutkimuksessa 7,8 prosenttia** (Finne ym. 2005). Ruotsissa vastaava luku on pienempi, 3,3 % (Mollsten ym. 2010). Lisäksi vaikean munuaisten vajaatoiminnan aktiivihoitoon tulleet tyypin 1 diabeetikot elävät nykyisin yhä kauemmin dialyysin avulla tai munuaisensiirron ansiosta.

Kommentti:

Tyypin 1 diabeteksen (T1D) hyvä hoito on tuottanut hyviä tuloksia, mutta paljon on vielä saavutettavissa.

Työhönsä hyvin koulutetut ja vastuulliset koulunkäynninohjaajat ovat merkittävässä asemassa pitkäaikaissairaiden lasten hyvän hoitotasapainon saavuttamisessa.

Lapset ovat koulussa n. kolmasosan vuorokaudesta.

Hoito-ohje -esimerkki koulunkäynninohjaajaa varten – Tyypin 1 Diabetes

ATERIOIDEN HIILIHYDRAATIT JA INSULIININ ANNOSTUS

VS = Verensokeri

HH = Hiilihydraatit

INSKA / yks = Insuliinin mää

AAMUPALA

VAIN AAMUPÄIVISIN
TÄMÄ TAULUKKO

Suosittelvat
määrät

HH	INSKA
10	1
15	2
20-25	3
26-30	3,5
31-40	4

MUIHIN
ATERIOIHIN ON ERI
TAULUKKO! ↓

HUOM! MAX Insuliinimäärä/ kerta: **enintään 4 yksikköä!**

LOUNAS & VÄLIPALA

HH	VS 4 - 9	VS 9 -->
10	0,5 yks	1 yks
15	1	1,5
20	1,5	2
30	2	2,5
40	2,5	3
50	3	3,5
60	3,5	4

HUOM! MAX Insuliinimäärä/ kerta: **enintään 4 yksikköä!**

Lisäksi tulee ottaa huomioon:

- Onko liikuntaa ollut ennen ruokailua tai sen jälkeen?
- Ovatko hiilihydraatit nopeita vai hitaita hiilihydraatteja?

- Palkanlisä, jota koulunkäynninohjaajalle maksetaan, saatetaan lopettaa, kun lapsi siirtyy 2. vuosiluokalle. Lapsi on silloin 8-vuotias. Esim. T1D-lapsen pitäisi osata laskea ateriansa hiilihydraatit, tarkastaa sokeriarvonsa ja laskea niiden perusteella annosteltava insuliini.
- Matematiikassa ei olla vielä niin pitkällä.
- Lapsen tulee saada tukea ja apua niin kauan kuin hän sitä tarvitsee. **Lapsi on lapsi diabeteksestä huolimatta.**

Hoito-ohje -esimerkki koulunkäynninohjaajaa varten – Tyypin 1 Diabetes

- **MATALAT VERENSOKERIT KORJATAAN AINA VÄLITTÖMÄSTI!**

VS n. 4 --> 3 x siripiri (6 HH) + lisää tarvittaessa

VS n. 3 tai alle --> 2 x siripiri ja sosepussi (10 HH)
+ lisää tarvittaessa

JOS TAJUTON ---> HUNAJAA IKENIIN JA SOITTO 112!

HUOM! Jos mittarissa ↓ nuoli alaspäin, reagoidaan VS 6 kohdalla
--> 3 x siripiri

Jos mittarissa ↓↓ kaksi nuolta alaspäin reagoidaan jo VS 8 kohdalla
--> 3 x siripiri

HUOM! Nuolien seuraaminen ja niihin reagoiminen on tärkeää!

- **KORKEAT VERENSOKERIT KORJATAAN**

Jos edellisestä pistämisestä on kulunut tunti:

VS 11 tai yli ---> insuliinia 1 yks

VS 13 tai yli ---> insuliinia 1,5 yks

VS 15 tai yli ---> insuliinia 2 yks

Yli 15 verensokerilla on hyvä juoda vettä, ettei tule huono olo.

HUOM!

Matalien ja korkeiden korjaukset voi pääsääntöisesti tehdä sensorilukemien perusteella.

Jos "vaiva" jatkuu korjaustoimenpiteistä huolimatta, tarkistetaan verensokeri sormenpäämittauksella.

Pitäisikö alakoululaisen ottaa vastuu omasta hoidostaan? ...kun eivät kaikki aikuisetkaan osaa eikä uskalla.

Mietittäväksi:

- Olisiko somaattiset sairaudet eriytettävä tukimuodoissa omaksi kokonaisuudeksi?
- Olisiko koulunkäynninohjaajalla siinä tapauksessa oltava myös lähihoitajan koulutus?

Tyypin 1 diabetes (T1D) - Hoitotasapainon vaikutukset

Yhteensä T1D: 53 000 henkilöä

Suomessa tyypin 1 diabetesta sairastaa 7 000 alle 20 v.				
	Kolmasosalla esiintyy lisäsairauksia	Per henkilö	Kustannukset/vuosi	5 vuotta
4 669	Tyypni 1 Diabeteksen hoito/vuosi/henkilö	3 508 €	16 378 852 €	81 894 260 €
7 000	T1D + lisäsairaus	5 915 €	13 787 865 €	68 939 325 €
33 %	Lisäsairaudet	2 407 €	30 166 717 €	150 833 585 €
2 331	Kustannukset melkein kaksinkertaiset	1,7		
Linkki	Jos lisäsairauksia saataisiin estettyä:			
10 %	T1D:tä sairastavalta alle 20 v. henkilöltä	2 331	561 072 €	2 805 359 €

Kolmasosalla esiintyy myöhemmin lisäsairauksia

Kolmasosalle tyypin 1 diabeetikoista kehittyä lisäsairauksia. Munuaissairauden esiintyvyys v. 2005 oli 7.8 % T1D-potilailla, nyt määrä on laskenut n. 70 henkilöön vuodessa. Hoito maksaa 50 000€/vuosi/henkilö.

Vuonna 2018 diagnosoitiin tyypin 1 diabetes **477 lapsella ja joista 26%:lla eli 124 lapsella vasta, kun tila oli kehittynyt ketoasidoosiksi** eli lasta mahdollisesti vaurioittavaksi ja henkeä uhkaavaksi tilaksi.

Tyypin 1 diabetesta voidaan epäillä sormenpästä otettavan verikokeen lukeman perusteella. Oireet ovat tunnistettavissa.

Tehohoito maksaa 3 300€/vrk.

Ehdotus järjestöille

Olisi tarpeellista ja auttaisi selvitysten tekijöitä, jos potilasjärjestöjen internet-sivuilla olisi **helposti löydettävissä** ko. sairauksia sairastavien lukumäärät (lapset, aikuiset), sairauden todelliset kustannukset (sairaalahoito, lääkkeet, lisäsairaudet jne.). Tiedot ja vertailu edelliseen vuoteen olisivat tarpeellista tietoa myös päättäjille. Esimerkiksi Diabetesliiton sivustolta löytyy ”**Diabetes lukuina**”.

Diabetes lukuina

HYVÄ HOITO
EHKÄISEE
LISÄ-
SAIRAUKSIA

DIABETEKSEN SAIRAANHOIDON KUSTANNUKSET

Tyyppin 1 diabeteksen hoito maksaa vuodessa 175,4 miljoonaa euroa, jos hoito toteutuu hyvin.

+ Tyyppin 1 diabeteksen lisäsairaudet voivat nostaa kustannuksia 120,4 miljoonalla eurolla vuodessa.

Tyyppin 2 diabeteksen hoidon kustannukset ilman lisäsairauksia ovat 1 214,4 miljoonaa euroa.

+ Tyyppin 2 diabeteksen lisäsairauksien kustannuksien on massiivinen, jopa 1 613,2 miljoonaa euroa vuodessa.

Estettävissä ja säästettävissä hyvällä hoidolla!

- + Diabeteksen aiheuttamat tuottavuuskustannukset
  - Sairauspoissaolot, ennenaikaiset eläköitymiset ja kuolemat.
  - Moninkertaistavat diabeteksen aiheuttamat kustannukset.
  - Ovat sairaanhoidon kustannuksia suuremmat.

- Tyyppin 2 diabetesta tehokkaasti ehkäisemällä voidaan diabeteksen kokonaiskustannuksia vähentää tulevaisuudessa 1 000 - 2 000 miljoonalla eurolla.

Ikäiästä diabeetikoita on nyt enemmän kuin koskaan

- Tyyppin 1 diabetes noin 53 000 henkilöllä, heistä 7 000 alle 20-v.
- Tyyppin 2 diabetes noin 400 000 henkilöllä, ikänsi 50 000-100 000 sairastaa tietämättään.
- Raskausdiabetes todetaan noin 20 prosentilla odottavista äideistä, vuositasolla noin 10 000 diagnosoita.

Tyyppin 2 diabeteksen riski 700 000:lla, osalla heistä on jo esidiabetes. Diabetesta sairastavien kokonaismäärä kasvaa, varsinkin yli 70-vuotiaiden diabetesta sairastavien määrä. Ikäiästä ovat usein monisairaita.

Riittämätön diabeteksen hoito altistaa vakaville lisäsairauksille silmissä, munuaisissa ja hermoissa sekä sydän- ja verisuonisairauksille ja masennukselle. Elämänlaadun heikentymisen, ennenaikaisen kuoleman vaara.

Tyyppin 2 diabetekseen sairastumisen riskiä lisäävät sukuraite, ylipaino, epäterveellinen syöminen, vähäinen liikkuminen, pitkäkestoinen stressi, unihäiriöt ja masennus.

Hoidossa on suuria alueellisia eroja. Hoito ei toteudu yhdenvertaisesti, eivätkä hoitotulokset vastaa nykyaikaisen hoidon, lääkityksen ja teknologian antamia mahdollisuuksia.

DIABETESTA
SAIRASTAVIEN
MÄÄRÄ
KASVAA

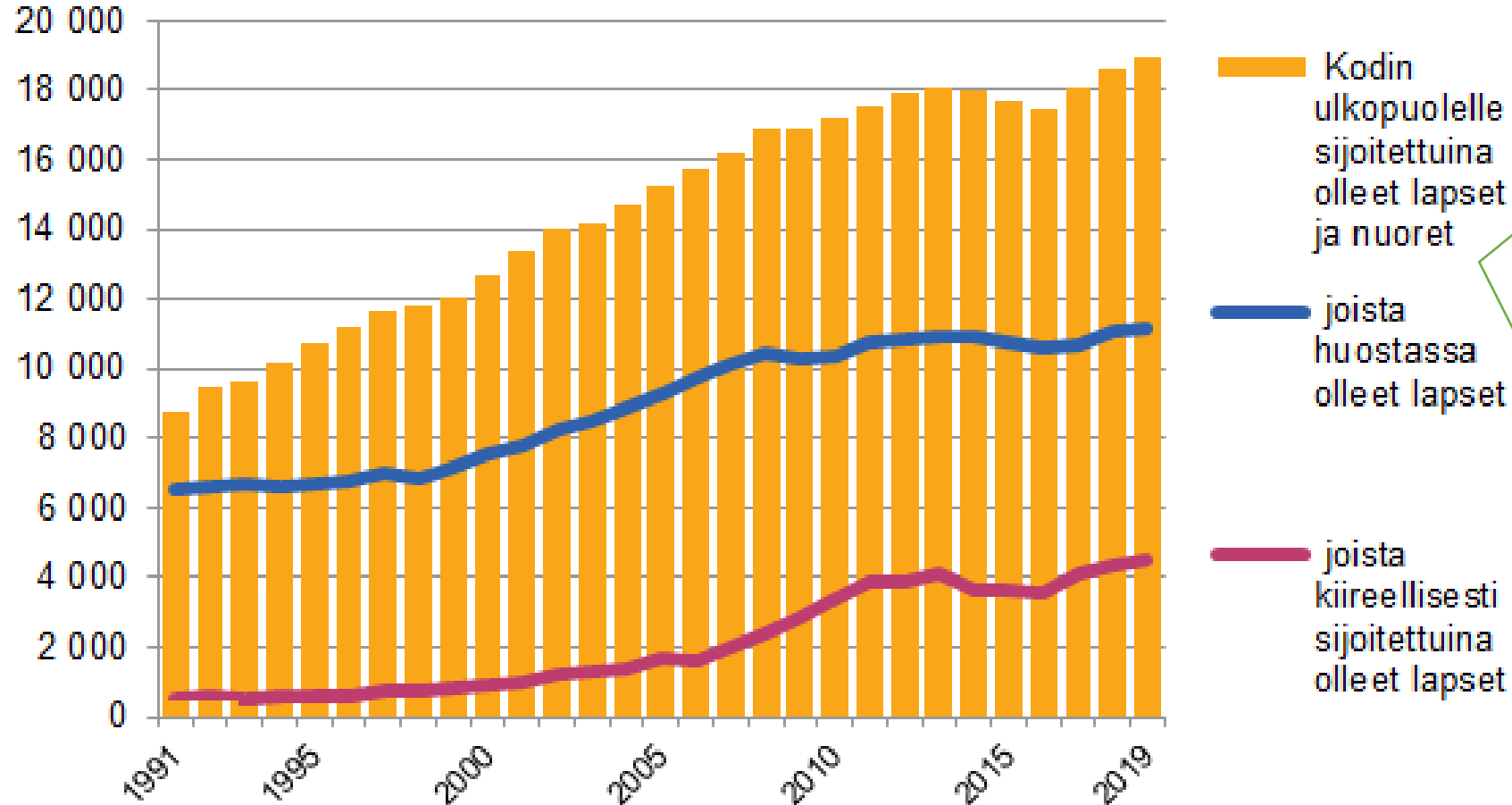
KATSO
RATKAISUJA
SEURAAVALTA
SIVULTA!

Laitos-/osastohoidon todelliset kustannukset yhteiskunnalle

- Kodin ulkopuolelle sijoitetut lapset
- Koulupudokkaiden lukumäärät
- Laitoshoidon kustannukset

Kodin ulkopuolelle sijoitettuna olleet lapset ja nuoret 1991-2019

Kodin ulkopuolelle sijoitettuna olleet lapset ja nuoret sekä heistä huostassa ja kiireellisesti sijoitettuna olleet lapset vuosina 1991–2019*

*Sama lapsi voi sisältyä sekä kiireellisesti sijoitettuihin että huostassa olleiden lukumääriin.

Monet heistä ovat neuropsykiatrisia (NePsy) oireryhmiä sairastavia lapsia. **Heidän ei kuuluisi olla kodin ulkopuolelle sijoitettuna, vaan heidän tulisi saada asianmukaista tukea ja hoitoa.** Silloin perheetkin jaksavat ja voivat paremmin.

Kodin ulkopuolelle sijoitettuna olleet lapset ja nuoret v. 2019: 18 929. Heistä todennäköisesti ainakin 30%:lla vaihtoehtona voisi olla oma koti, jos vanhemmat saisivat tukea ja kannustusta vanhemmuutensa kehittämiseen. Silloin kunnilta säästyisi 1,3 mrd € kahden vuoden aikana ja 3,3 mrd € viiden vuoden aikana, karkeasti laskettuna. Edellyttäen, että nämä lapset ja nuoret saavat ajoissa tarvitsemansa tuen ja hoidon.

Kodin ulkopuolelle sijoittamisen pääasialliset syyt

Taloudellisten ja terveydellisten vaikeuksien ohella lasten vanhemmat arvioitiin hyvin uupuneiksi (58 %).

Osa vanhemmista ei jaksaa arjen paineissa;

- sosiaalityöntekijät tunnistavat lapsen tilanteen taustalla (paljon/erittäin paljon) **avuttomuutta ja osaamattomuutta (32 %)**
- **sopimatonta kasvatustyyliä (50 %)**
- **perheen ja uusperheen sisäisiä ristiriitoja (50 %)**
- perheväkivaltaa ja sen uhkaa (23 %).

Vanhempien ongelmallinen käyttäytyminen tuli näkyviin:

- mielenterveyden ongelmina (33 %)
- päihteiden käyttönä (26 %).

Uutena ilmiönä sijoituksen taustalla olivat tilanteet, joissa **vanhempien toiminnan ohjauksessa ei ole onnistuttu (24 %)**

Taustalla näkyivät myös lasta repivät huolto- ja asumisriidat (10 %).

Lapsen tilanteen taustalla näkyivät:

- Lapsuuteen ja nuoruuteen liittyvät identiteetin rakentumisen tekijät (35 %)
- Vaikeudet toverisuhteissa (25 %)
- **Lapsen asema uusperheessä haastaa sekä lapsen että aikuiset, ja lapsilla oli ristiriitoja vanhempien kanssa (49 %)**
- **Suurin yksittäinen taustatekijä liittyi koulunkäynnin ja opiskelun vaikeuksiin (47 %; teini-ikäisistä 70 %:lla).**
- Lapsen ja nuoren ongelmallinen käyttäytyminen näkyi useimmiten psyykkisenä oireiluna (37 %) sekä alkoholin (14 %) ja huumeiden ja muiden päihteiden (13 %) käyttönä.

Sosiaalityöntekijät arvioivat myös lasten voimavaroja ja myönteisiä toiminnallisia piirteitä:

- **41 % lapsista kuvattiin hyvin sosiaalisiksi.**
- **Lapsia kuvattiin myös rohkeiksi (37 %), hyväntuulisiksi (34 %), kognitiivisesti kyvykkäiksi (35 %), verbaalisiksi (34 %), selviytyviksi (30 %) ja oma-aloitteisiksi (28 %).**
- **Rajattomuus luonnehti kuitenkin useimmiten paljon lasten toimintaa (42 %).**

Laitoshoidon kustannuksia vs. koulunkäynninohjaajan palkka

Mitä jos?

Jos erityislapsen hoidon ja tukemisen yhteistyö kodin ja koulun välillä epäonnistuu, seuraukset saattavat olla kauaskantoiset ja yhteiskunnalle kalliit.

Koulunkäynninohjaaja on koulupäivän aikana useiden oppilaiden tukena, vuonna 2011 keskimäärin kuuden, 2019 keskimäärin yhdeksän oppilaan tukena.
Koulunkäynninohjaajien lukumäärä ei ole seurannut tukea tarvitsevien oppilaiden lukumäärän kasvua.

Karkea arvio/ RI

30

12

Hoito kodin ulkopuolella	€/ vrk	€/kk	€/ vuosi	Kko*) voitaisiin palkata
1. Lastensuojeluyksiköt	400	12 000	144 000	viideksi vuodeksi
2. Erityisen huolenpidon yksiköt	600	18 000	216 000	seitsemäkisi vuodeksi
3. Osastohoito (sairaalassa)	1 000	30 000	360 000	12 vuodeksi
				Yhteensä 24 vuodeksi
Koulunkäynninohjaajan palkkakustannukset ka.		2 500	30 000	
Kuinka moneksi vuodeksi voitaisiin palkata		1.	5	
koulunkäynnin ohjaaja ko. hoitomuotojen		2.	7	
vuoden hoitomaksuilla?		3.	12	
			24	

*) Kko = koulunkäynninohjaaja

Lastensuojelun laitos- ja perhehoidon, lastensuojelun avopalveluiden kustannukset, koko maa

Pelkästään lastensuojelun laitos- ja perhehoidon kustannukset ovat kasvaneet vuoden 2006

432 879 milj. eurosta 880 747 milj. euroon vuonna 2018. Kasvua 103 %, reaalin kasvu 62 %.

Esimerkkejä perhe- ja laitoshoidon hinnoista:

	€/ vrk/ lapsi	€/ kk/ lapsi	€/ vuosi/ lapsi
Ammatillinen perhehoito	190 €	5 700 €	69 350 €
Toimeksiantosopimussuhteinen perhehoito	101 €	3 030 €	36 865 €
Ostopalvelulaitoshoido	311 €	9 330 €	113 515 €
Kunnallinen laitoshoido	320 €	9 600 €	116 800 €
Koulukoti, erityistason osastohoido	417 €	12 510 €	152 205 €
Koulukoti, erityinen huolenpito	583 €	17 490 €	212 795 €
Päihdehoito, erityistason laitostuntoutus	409 €	12 270 €	149 285 €
Päihdehoito, vaativa laitoshoido	499 €	14 970 €	182 135 €
Erittäin vaativa psykiatrinen hoito	837 €	25 110 €	305 505 €
Vaativa vierihoido psykiatrisessa sairaalassa	1 104 €	33 120 €	402 960 €

Koulunkäynnin-
ohjaajan
palkkakustannukset
ovat n. 30 000 €/
vuosi

Syrjäytyminen on turvallisuusuhka

”Eriarvoistuminen ja syrjäytyminen ovat merkittäviä perinteisten turvallisuusuhkien kuten rikollisuuden ja sen uhriksi joutumisen taustatekijöitä.

.... Ehkäisemme yhteiskunnan ulkopuolella elävien yhteisöjen syntyä ja kasvua torjumalla syrjäytymistä.”

Lähde: **Sisäministeriön tulevaisuuskatsaus: Suomesta yhtä turvallinen kaikille, 2018**

Sisäministeriön tulevaisuuskatsaus

SUOMESTA MAAILMAN TURVALLISIN MAA

Syrjäytymisen hinta – case investoinnin kannattavuuslaskema

(Analyysin tekijät: PETRI HILLI & TIMO STÅHL & MARKO MERIKUKKA & TIINA RISTIKARI, 2017)

” Lapsuudessa luodaan pohja myöhemmälle hyvinvoinnille. Yhteiskuntaan kiinnittyminen on erityisen vaikeaa niillä nuorilla, joiden lapsuutta ja nuoruutta on leimannut haavoittavat perheolosuhteet ja lastensuojelun tarve.

.....

*Analyysimme osoittaa, että korjaavat palvelut kohtaavat merkittävän osan ikäluokasta. Ehkäisevien ja hyvinvointia tukevien palveluiden merkitys korostuu ylisukupolvisen ongelmaketjun katkaisemisessa ja syrjäytymisen ehkäisemisessä. Lasten ja nuorten oppimisvaikeuksien, käytösongelmien sekä muiden vaikeuksien taustalla saattaa olla geneettisiä tai neurologisia syitä, mutta **ympäristötekijöihin, kuten perheeseen, koulunkäyntiin, sosiaalsiin suhteisiin tai harrastuksiin, voidaan vaikuttaa.** Hyvinvoinnin tukemiseen ja arjen sujumiseen vaikuttamalla voidaan ongelmien ilmaantumista estää ja niistä selviämistä edistää.*

Nobelisti James Heckmanin (2008) laskelmien mukaan inhimillisen pääoman vahvistamiseen varhaislapsuudessa satsatut eurot tuottavat tuplasti enemmän vaikuttavuutta kuin nuoruudessa sijoitetut varat. Sen sijaan, että odotetaan ongelmien ilmaantumista ja puututaan niihin vasta silloin, on panostettava hyvinvoinnin, voimavarojen ja pärjäävyyden vahvistamiseen sekä ehkäistävä nuorten syrjäytymisen riskitekijöitä.”

Lähde:

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135714/YP1706_Hilliymp.pdf?sequence=2

Syrjäytymisen seurauksia

- Sitra ja THL laskivat syrjäytymisen hinnan

Jos nuori ei onnistu kouluttautumaan ammattiin, seurauksena hänen kohdallaan on yhteiskunnalle:

- **Tuottavuusvaje**

Syrjäytynyt henkilö on **menetetty tuotannontekijä** ja samalla hän on myös **lisääntyvä kustannusrasite**

- **Yksi syrjäytynyt nuori maksaa yhteiskunnalle yli miljoona euroa!**

Peruskoulun varaan jäävä nuori aiheuttaa elinaikanaan yhteiskunnalle keskimäärin 230 000–370 000 euroa suuremmat kustannukset verrattuna koulutuksen saaviin.

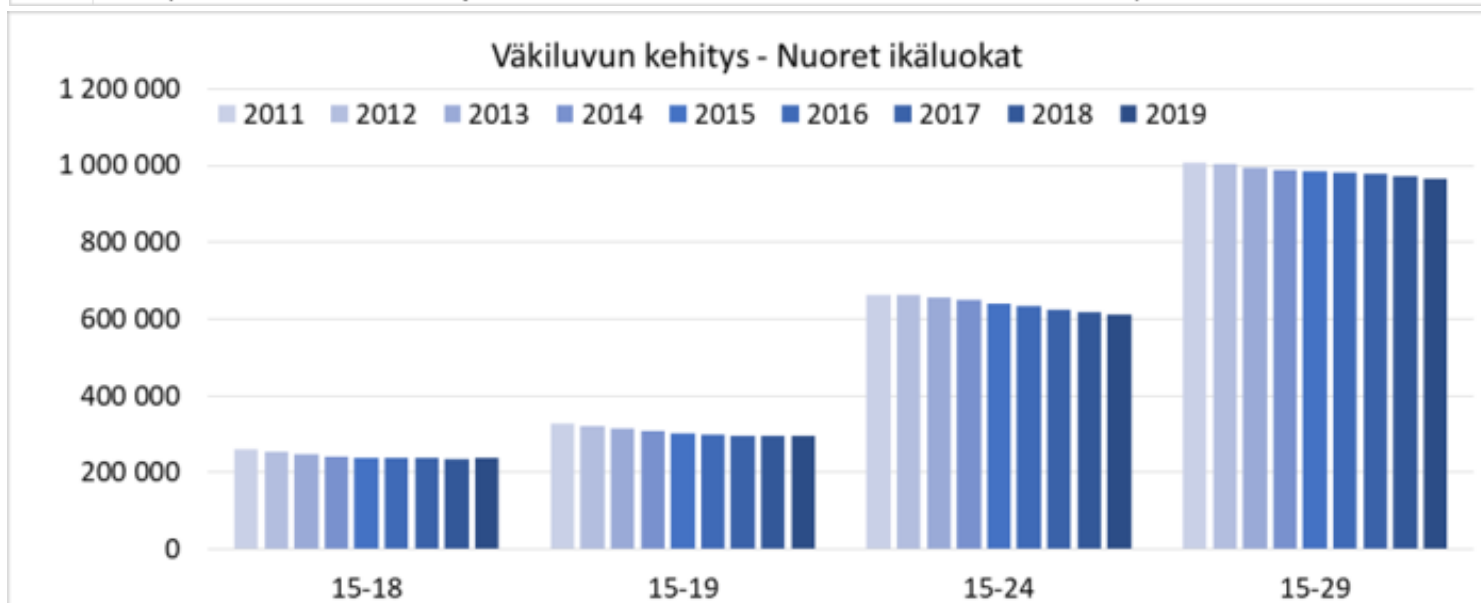
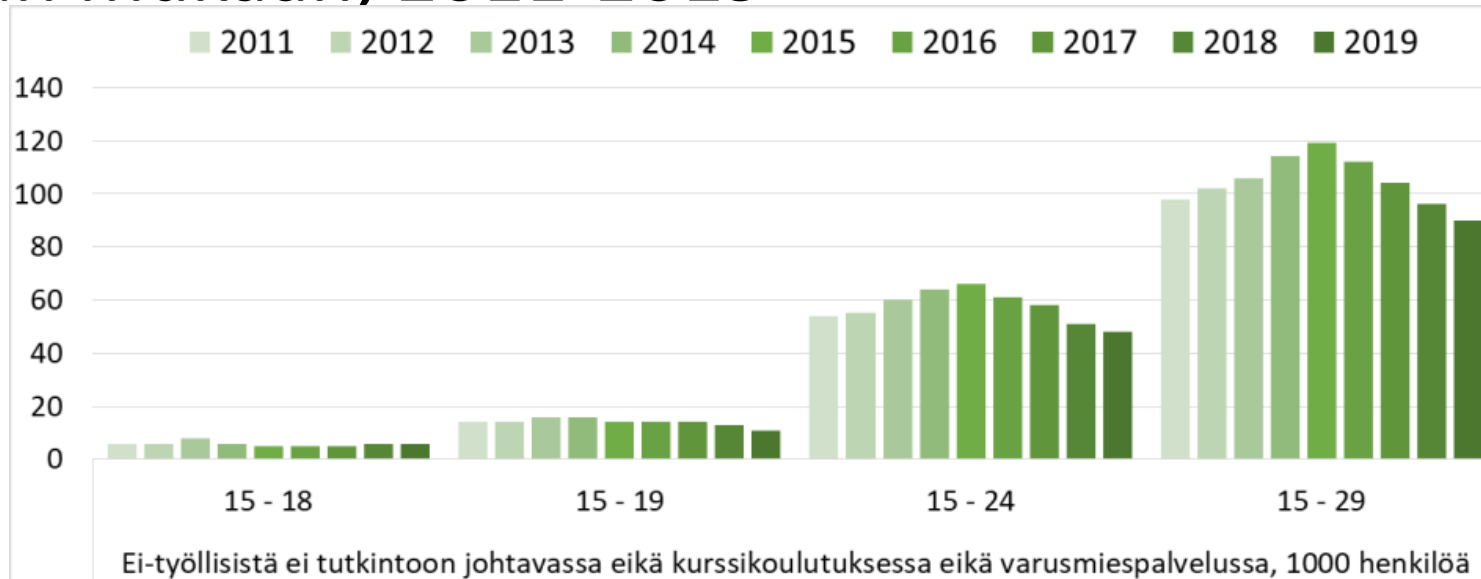
- **Koulutus suojaa syrjäytymiseltä ja kustannusten kasvulta**

Syrjäytymisen kokonaiskustannukset riippuvat vahvasti siitä, suorittaako nuori peruskoulun jälkeisen tutkinnon vai ei. Peruskoulun varaan jäävät aiheuttavat julkishallinnolle elinaikanaan keskimäärin jopa 370 000 euron lisäkustannukset verrattuna koulutuksen hankkiviin.

”Kaikki peruskoulun varaan jäävät eivät toki syrjäydy tai ajaudu pois työmarkkinoilta. Toisaalta osa heistä aiheuttaa selvästi enemmän kustannuksia kuin toiset”, korostaa Sitran vanhempi neuvonantaja Petri Hilli.

Summa on minimiarvio, sillä tarkastelun ulkopuolelle jää vielä lukuisia kustannuksia, kuten rikollisuuden, kulutusverojen ja rahan kierron vaikutukset, työttömien aktivointitoimenpiteet sekä erikoissairaanhoidon ja vanhustenhuollon kustannukset.

Syrjäytyneiden nuorten lukumäärä Suomessa - ikäryhmän mukaan, 2011-2019

Nuorten ikäryhmässä 15-29 v. syrjäytyneiden lukumäärä on laskenut 8 % vuodesta 2011 vuoteen 2019. Korkeimmillaan lukumäärä oli v. 2015, jolloin syrjäytyneiden lukumäärä tässä ikäryhmässä oli 119 000.

Samaan aikaan (2011-2019) ko. ikäryhmän nuorten lukumäärä on laskenut 4 %.

Koulupudokkaat

Vuosien 2010–2019 (9 vuotta) aikana oppivelvollisuuden kokonaan laiminlöi yhteensä 747 oppilasta, keskimäärin 83 oppilasta vuosittain. Ilman peruskoulun päästötodistusta jäi 2 581 oppilasta, keskimäärin 287 oppilasta vuosittain.

Koulupudokkaita oli vuosien 2010-2019 aikana yhteensä 3 328 eli keskimäärin 370 oppilasta vuosittain.

Laiminlyöneet Ilman todistusta

Vuodet	Keskiarvo	Keskiarvo	Yhteensä
1999-2009	64	175	239
2009-2019	79	273	352
Muutos	15	99	114
2010-2019	83	287	370

Laiminlyöneet Ilman todistusta

Vuodet	Lukumäärä	Lukumäärä	Yhteensä
2010-2019	747	2581	3328

Vertailu: Lukuvuodet 1999/2000-2008/2009 vs. lukuvuodet 2009/2010-2018/2019 (10 vuoden jaksot)

Lukuvuosi	Oppivelvollisuutensa kokonaan laiminlyöneet	Ilman peruskoulun päästötodistusta		Kevätlukukauden 9.-luokkalaisten määrä
		Yhteensä	Kevätlukukauden lopun 9.-luokkalaisten määrään verrattuna, %	
1. 1999/2000	90	193	0,29	66 821
2000/2001	69	210	0,33	64 512
2001/2002	63	191	0,31	62 095
2002/2003	79	161	0,26	61 419
2003/2004	67	178	0,28	64 456
2004/2005	70	218	0,34	64 350
2005/2006	60	178	0,27	66 473
2006/2007	55	152	0,23	66 230
2007/2008	47	115	0,17	67 388
2008/2009	39	150	0,23	65 687
2. 2009/2010	41	152	0,23	65 560
2010/2011	95	180	0,28	64 125
2011/2012	86	212	0,34	61 778
2012/2013	85	202	0,33	60 323
2013/2014	78	269	0,46	58 554
2014/2015	71	301	0,51	58 919
2015/2016	94	315	0,54	58 707
2016/2017	73	314	0,54	58 376
2017/2018	74	436	0,75	58 151
2018/2019	91	352	0,59	59 264
1. 1999-2009	639	1 746	0,27 %	649 431
2. 2009-2019	788	2 733	0,45 %	603 757
Muutos	149	987	0,18 %-yks	-45 674

6.9.2021

Lähde: Tilastokeskus/ RI

MEP-hanke, RI

55

Syrjäytymisen ehkäisemiselle luodaan onnistumisen edellytykset jo alakoulussa

Oppivelvollisuuden laajentamisen vaikutukset syrjäytymisen ehkäisemisessä ovat vaatimattomat, ellei perusta ole kunnossa. Hyvä perusta oppimiselle ja syrjäytymisen estämiseksi tehdään lapsuudessa niin esiopetuksessa kuin alakoulussa. Varhainen puuttuminen tehdään peruskoulussa eikä vasta toisella asteella. Opiskelun onnistumiseksi nuorella täytyy olla hyvä itsetunto ja oma tahto onnistumiseen. Se luodaan jo paljon varhaisemmassa vaiheessa esimerkiksi koulunkäynninohjaajien tuella.

Neuvoja vanhemmille

Lastenpsykiatri Jari Sinkkonen listaa kolme tärkeintä neuvoa äidille ja isälle.

- 1. Ole kiinnostunut lapsestasi**
- 2. Lapsi ei ole miniaikuinen**
- 3. Yksikin aikuinen voi pelastaa**

**Alisuoriutumisesta vahvuuksien ja
lahjakkuuksien löytämiseen**

Alisuoriutuminen – Vahvuudet - Lahjakkuudet

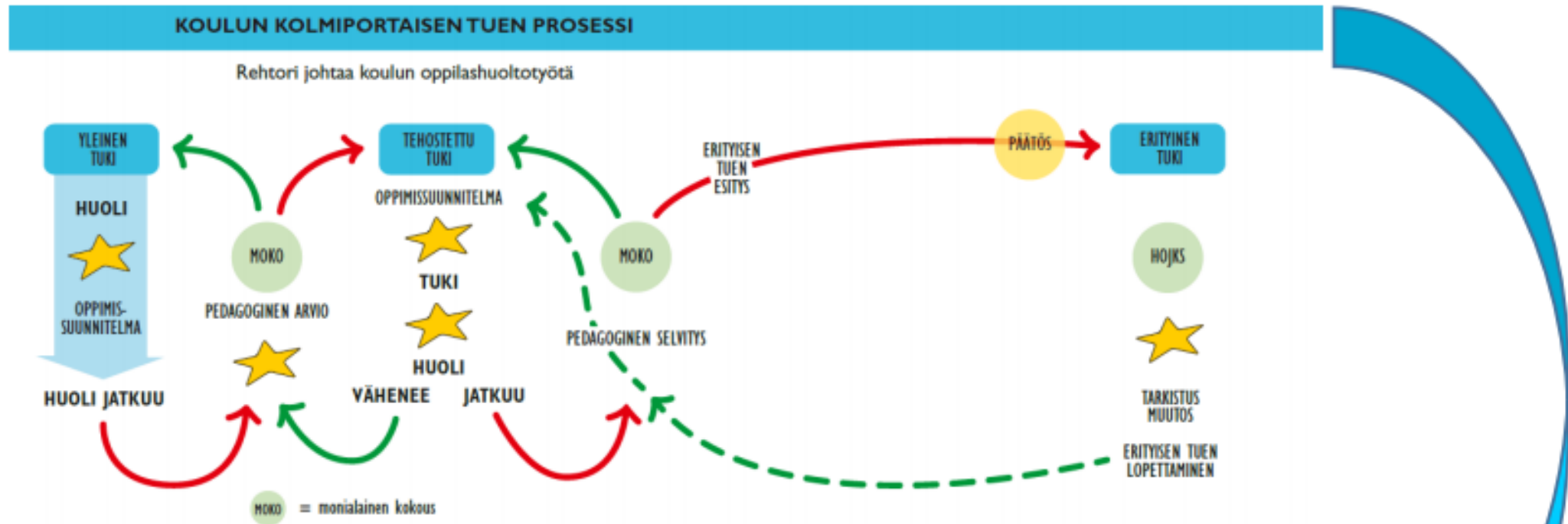
Lahjakkaat oppilaat, joiden lahjakkuus on jäänyt huomaamatta tai jota ei ole tuettu alaluokilla (1.–6.), ovat usein **yläluokilla alisuoriutuvia**. Tämä tarkoittaa sitä, että he jäävät ikätasostaan jälkeen monissa taidoissa, kuten lauserakenteissa, lukusujuvuudessa, tavutuksessa jne. Sen sijaan erityisen lahjakkaan yläkoululaisen kognitiiviset taidot ovat huomattavasti ikätasoa korkeammat. Jokainen oppilas on yksilö. Osalla oppilaista on taitoa ja kykyä ajatella sekä abstraktisti että loogisesti, joillakin on hyvä muisti ja he omaksuvat uusia asioita nopeasti. Osa oppilaista on todella motivoituneita ja sitoutuneita. **Lahjakkaiden joukossa on myös käytökseltään haastavia. Lahjakkuutta ei aina ole helppo huomata, varsinkaan silloin kun oppilas alisuoriutuu joko ympäristön paineen takia tai kadotettuaan halunsa oppia.**

Lähde: Kurkota Tähtiin, Peda.net

Oppilaan käytöksessä ja toiminnassa voivat näkyä samat haasteet, vaikka syyt ovat täysin vastakkaiset

- 1. Burn out** –ilmiössä **oppimiseen liittyvät haasteet ovat aivan liian suuria eikä heikko oppilas pysty sen vuoksi oppimaan.**
- 2. Bore out** –ilmiössä **oppimiseen ei liity riittävästi haasteita ja lahjakas oppilas oirehtii sen vuoksi.**

Alisuoriutuminen – Vahvuudet - Lahjakkuudet

Kurkota tähtiin -toimintamalli on TUEN NELJÄS, itsenäinen ja kolmiportaisen tuen mallia täydentävä PORRAS

Alisuoriutuminen – Vahvuudet - Lahjakkuudet

Älykkyydosamäärä ei kuvaa ihmisen arvoa vaan kykyä omaksua uusia asioita. Oikeastaan koko ÄO:n käsitteestä pitäisi luopua. Siitä ei juuri ole hyötyä. Lahjakkuustutkijoista esimerkiksi Joseph Renzullin näkemyksen mukaan lahjakkuus on enemmän kuin korkea ÄO. Sen sijaan hän toivoo huomion kohdistuvan erityislaatuuteen, harvinaisuuteen. On tärkeää, että jokaisella yksilöllä on samat mahdollisuudet toteuttaa itseään. Yhtä tärkeää on saada peilata omaa tekemistään muihin vertaisiinsa. Kehittyäkseen ihminen tarvitsee erilaisia vertaisryhmiä.

Alisuoriutuminen – Vahvuudet - Lahjakkuudet

Oppilaalla pitäisi olla mahdollisuus edetä nopeammin, syventää osaamistaan ja koulun pitäisi antaa lahjakkaiden työskennellä yhdessä. Jarruttelusta ja hitaasta etenemisestä saattaa seurata alisuoriutumista ja sulkeutumista.

On tärkeää muistaa, että erityisen lahjakkaat eivät aina ole hyvin menestyviä

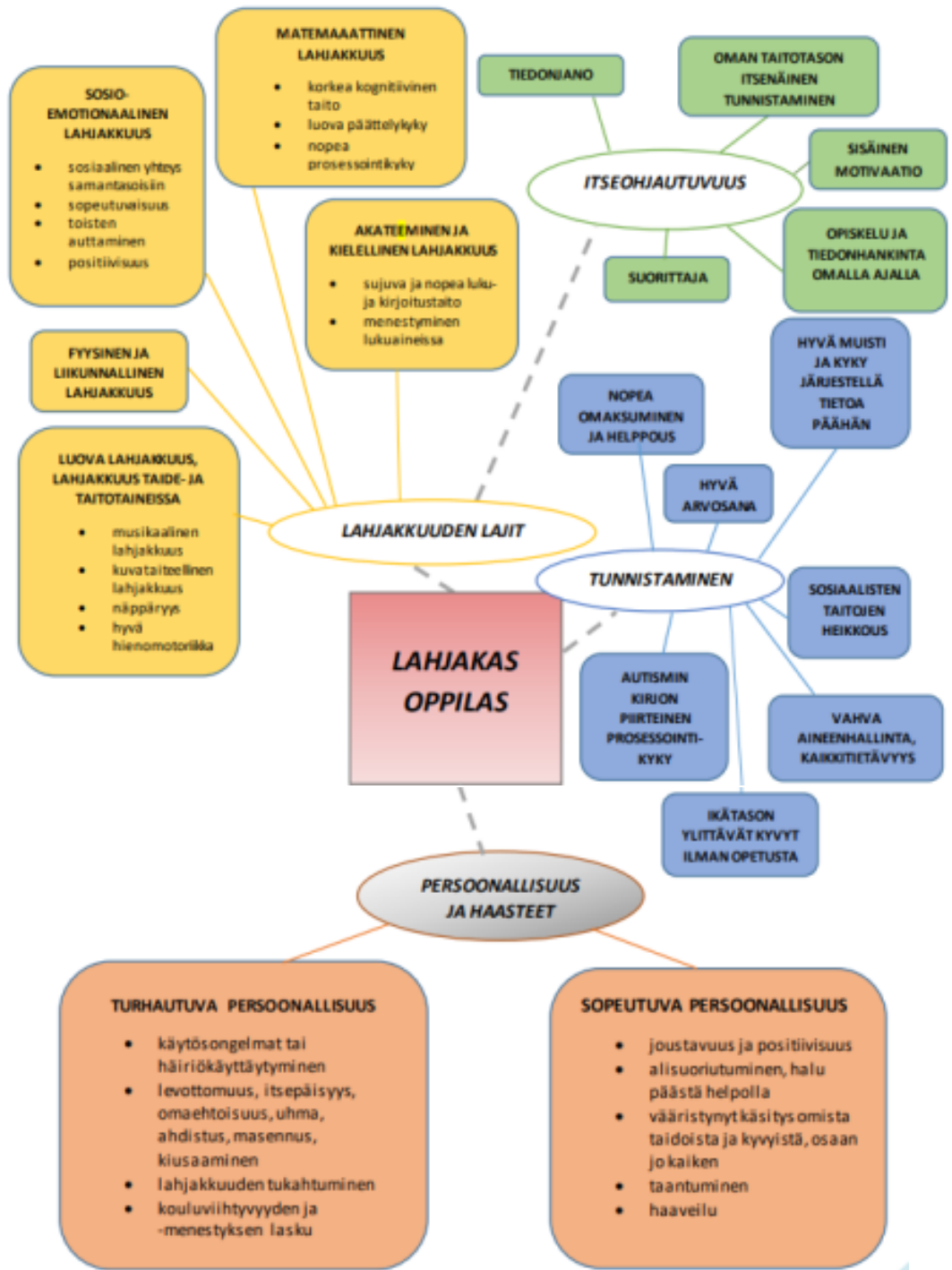
- **Erittäin lahjakkaat oppilaat voivat kärsiä saman tyyppisistä vaikeuksista ja ongelmakäyttäytymisestä kuin lapset, joilla on adhd, autistisia piirteitä tai muita oppimisvaikeuksia**
- **Oppilaalla voi olla sekä lukivaikeus, neuropsykologisia haasteita/muita vaikeuksia että erityislahjakkuutta - kaikkea samanaikaisesti.**
- **Monet erityislahjakkaat suoriutuvat heikosti, toisinaan tarkoituksella sulautuakseen paremmin joukkoon.**
- **Erytyisen lahjakkaat saattavat kärsiä mielenterveysongelmista, koska eivät pääse käyttämään todellisia kykyjään.**

Näin erityislahjakkuus saattaa näyttäytyä esikoululaisessa:

1. haasteita sosiaalisessa kanssakäymisessä
2. kysyy ja kyseenalaistaa
3. ripustautuu henkilökuntaan
4. toimii moraalinvalvojana
5. kiukuttelee ja kieltäytyy
6. pomottelee
7. unelmoi
8. ajattelee ”liikaa” (ja uupuu)

Lähde: Mona Liljedahl, Brainchild 2018

Alisuoriutuminen – Vahvuudet - Lahjakkuudet

Alisuoriutuminen – Vahvuudet - Lahjakkuudet

Unicus Finland haluaa työllistää autismikirjon henkilöitä

Suomessa aloitti vuoden 2019 keväällä toimintansa alun perin norjalainen IT-alan konsulttiyritys Unicus Finland. Yrityksessä autismi nähdään etuna: yritys palkkaa IT-konsulteiksi pelkästään Asperger- ja muita autismikirjon ihmisiä.

- Kokemus on osoittanut, että autismikirjon henkilöt ovat hyviä työssään. Uskomme että meidän mallissamme kaikki voittavat: annamme työtä

henkilöille, joiden on vaikea muuten työllistyä, asiakkaamme saavat päteviä työntekijöitä, ja yhteiskunta saa henkilön työelämään ja sitä kautta veronmaksajaksi. Tästä yhdistelmästä syntyy Unicukselle mahdollisuus liiketoimintaan, kertoo yrityksen toimitusjohtaja, IT-alalla pitkän uran tehnyt **Jukka Mikkonen**.

- Jokainen henkilö on tietenkin omanlaisensa, mutta yleisesti ottaen autismikirjon henkilöt ovat ahkeria, sitoutuneita, osaavia ja oppivat nopeasti uutta. Heille on usein myös tyypillistä omien taitojen vähättely. Tämä lienee osasyynä siihen, miksi

henkilöiden on vaikea työllistyä. Omaan osaamista ei osata tuoda esiin.

Mikkonen kannustaa myös muita työnantajia rohkeasti työllistämään autismikirjon ihmisiä.

- Sitoutuneisuus, pitkäjänteisyys ja kyky toisenlaiseen ajatteluun ovat varmasti ominaisuuksia, joita monessa paikassa arvostettaisiin. Kannattaa miettiä, mikä on kyseisen tehtävän kannalta oleellista: sulava sosiaalinen käytös vaiko kenties osaaminen ja kyky oppia uutta.

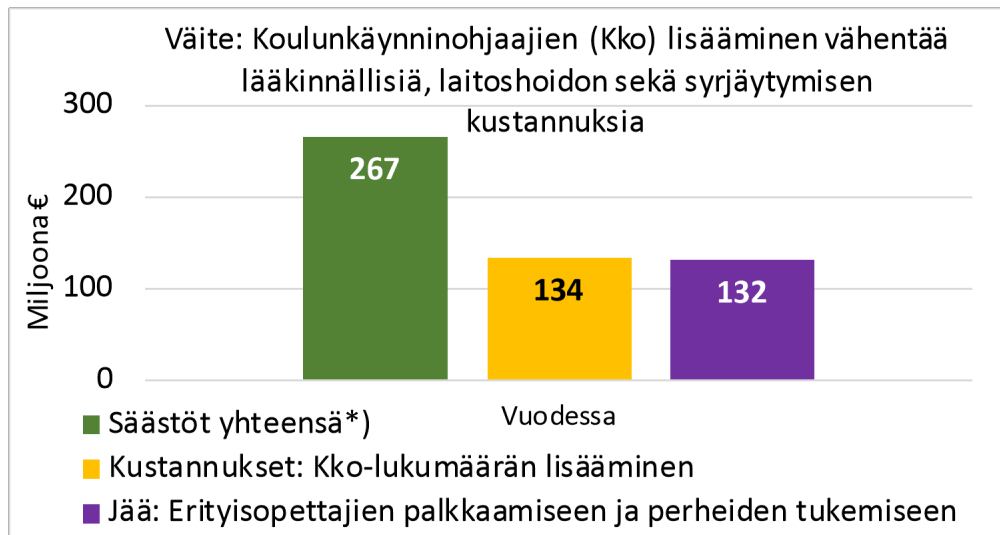

Kustannukset vs. kustannussäästöt - Mallintaminen

- Mallintaminen eli simulointi on tehty Excel-tiedoston avulla

MEP – mallinnuksen eli simuloinnin esimerkkejä

Esimerkki 1

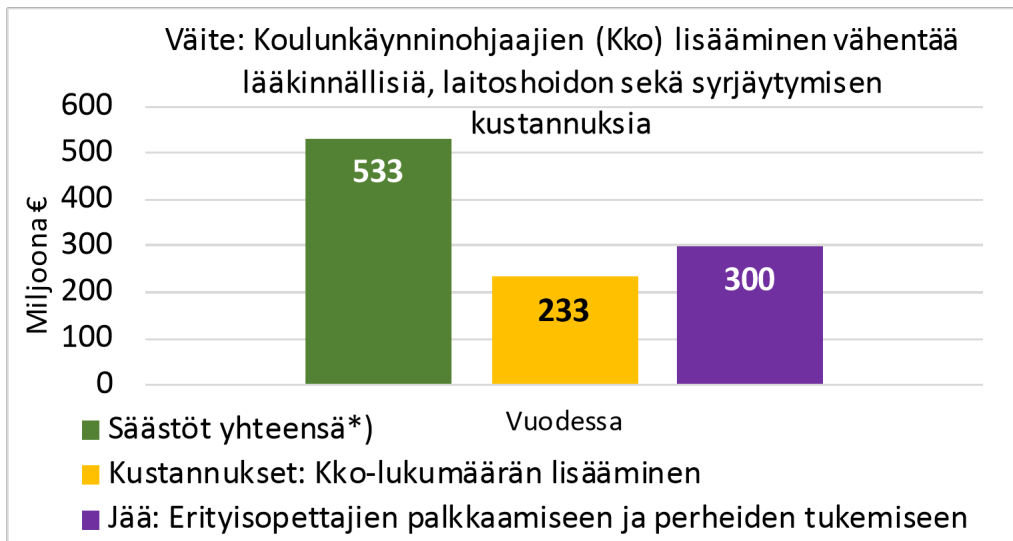
Koulunkäynnin ohjaajien lukumäärän muutos-%:	25 %
Koulunkäynninohjaajien lukumäärän lisäys:	3 191

Elinajan-odote 15 v.-->	50
Syrjäytymisen estäminen tukitoimin:	10 %
Ikäryhmä:	15-24
Henkilöiden lukumäärä:	4 800

TYYPIN 1 DIABETES - SÄÄSTÖT	10 %
ALLERGIAT JA ASTMA - SÄÄSTÖT	10 %
LAITOSHOITO - SÄÄSTÖT	10 %

*) Säästöt yhteensä = Syrjäytyneiden lukumäärän vähenemisestä, pitkäaikaissairaiden lisäsairauksien kustannusten sekä nepsy-oireisten (ei ole oikea paikka) laitoshoidon vähenemisestä aiheutuvat säästöt viereisillä %-muuttujilla.

Esimerkki 2

Koulunkäynnin ohjaajien lukumäärän muutos-%:	50 %
Koulunkäynninohjaajien lukumäärän lisäys:	6 382

Elinajan-odote 15 v.-->	50
Syrjäytymisen estäminen tukitoimin:	20 %
Ikäryhmä:	15-24
Henkilöiden lukumäärä:	9 600

TYYPIN 1 DIABETES - SÄÄSTÖT	20 %
ALLERGIAT JA ASTMA - SÄÄSTÖT	20 %
LAITOSHOITO - SÄÄSTÖT	20 %

Koulunkäynninohjaajia olisi pitänyt palkata **n. 6 800** enemmän (+53%) vuosien 2011-2019 aikana. Silloin oltaisiin pysytty samalla tasolla tukea saavien oppilaiden lukumäärän kasvun kanssa eli **yhtä koulunkäynninohjaajaa kohden olisi 5,8 tehostettua tai erityistä tukea saavaa oppilasta**. Vuonna 2019 yhtä koulunkäynnin-ohjaajaa kohden oli 8,9 em. tukea saavaa oppilasta. Koulunkäynninohjaajien lukumäärä on kasvanut tänä aikana n. 2 000 henkilöllä. **Vajausta tämän laskutavan mukaan on 6 800 koulunkäynninohjaajaa.**

MEP-mallinnus

MEP - Kustannusten ja säästöjen mallintaminen

Tilanne 2019	Koko-aikaisten lukumäärä	Osa-aikaisten lukumäärä	Lukumäärä yhteensä	Peruspalkan keskiarvo, e/kk	Palkka henkilösivukuluineen (25%)	Kuntasektorin palkkakulut €/kk	Palkkakulut yhteensä €/vuosi
5312 Koulunkäyntiavustajat	5 685	7 079	12 764	1 994	2 632	29 869 370	358 432 443
Lukumäärän lisääminen						1. Palkkakulut, milj.€	358
25 % 5312 Koulunkäyntiavustajat	7 106	8 849	15 955	2 193	2 895	41 070 384	492 844 609
Palkan korjaus						2. Palkkakulut, milj.€	493
10 % ----->					263	Muutos, milj.€	134
Lukumäärän muutos	1 421	1 770	3 191	199	Muutoksen kustannukset	11 201 014	134 412 166

32 %

0,8

12

Syrjäytyneiden lukumäärän väheneminen

Elinajan-odote 15 v.-->	Ikäryhmä:	15-24	Lisäkustannukset €/elinikä/ hlö	Yhteensä €/elinikä	€/ vuosi
50	Syrjäytyneet nuoret	48 000	370 000	17 760 000 000	355 200 000
10 %	Syrjäytymisen estäminen tukitoimin:	4 800	370 000	1 776 000 000	35 520 000
	Säästöt - Tukitoimet peruskoulussa		milj.€	1 776	
	Säästöt - Pitkäaikaissairauksissa		milj.€	930	231 068 708
	Säästöt yhteensä			2 706	
					266 588 708
					Yhteensä/v.

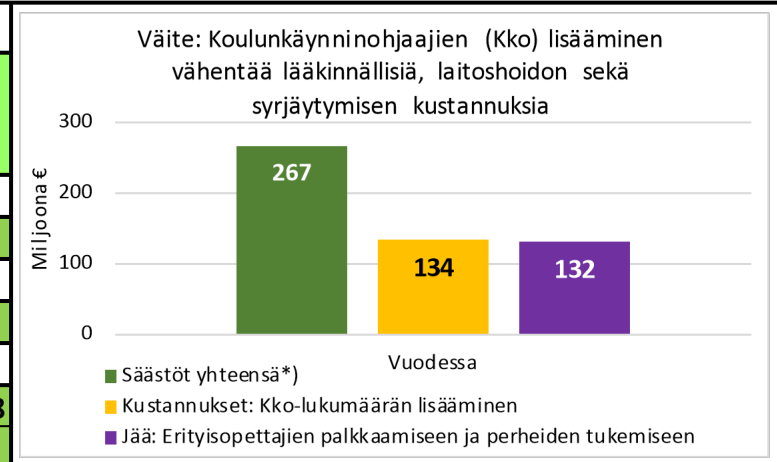
Mallinnus: RI, Lähde: Tilastokeskus, PxWeb-tietokannat

Peruskoulun varaan jäävät aiheuttavat julkishallinnolle elinaikanaan keskimäärin 370 000 euron lisäkustannukset verrattuna koulutuksen hankkiviin. (THL)

Summa on minimiarvio, sillä tarkastelun ulkopuolelle jää vielä lukuisia kustannuksia, kuten rikollisuuden, kulutusverojen ja rahan kierron vaikutukset, työttömien aktivoitumisenpiteet sekä erikoissairaanhoidon ja vanhustenhuollon kustannukset.

Lähde: Syrjäytymisen hinta – case investoinnin kannattavuuslaskemasta, 2017

Ikäryhmä	Syrjäyt. lkm.
15-18	6 000
15-19	11 000
15-24	48 000
15-29	90 000
Joku muu	60 000

Palkkatiedot lasketaan koko-aikaisten ja täyttä palkkaa saaneiden ansioista. Lähde: Tilastokeskus

Osa-aikaisen koulunkäynnin-ohjaajan palkka on n. 1 742 €/kk, jos työtunteja on 6h/päivä (vs. 7,5 h/päivä). Palkkakerto on silloin 0,8.

Pakolliset henkilösivukulut 32%. Lähde: Ilmarinen

Säästöt lisäsairauksissa yht./v.	
50	561 072 TYYPIN 1DIABETES - SÄÄSTÖT
50	9 186 614 ALLERGIAT JA ASTMA - SÄÄSTÖT
2	221 321 023 LAITOSHOITO - SÄÄSTÖT
	EPILEPSIA - SÄÄSTÖT
	NEUROPSYKIATRISET OIREET - SÄÄSTÖT
	231 068 708 YHTEENSÄ

Säästöt pitkäaikaissairauksien sekä laitoshoidon kustannuksista

SÄÄSTÖT (per vuosi) PITKÄAIKAISSAIRAUKSIEN HYVÄSTÄ HOITOTASAPAINOSTA

TYYPIN 1 DIABETES - SÄÄSTÖT

20 % Jos lisäsairauksia saataisiin estettyä:

Lukumäärä:	1 122 143 €
2 331	

ALLERGIAT JA ASTMA - SÄÄSTÖT

20 % Hyvä hoito, tuki ja ohjaus koulussa

19 106	18 373 228 €
--------	---------------------

LAITOSHOITO - SÄÄSTÖT

20 % Laitoshoitoon vain ne, joille siitä on hyötyä.

3 786	442 642 046 €
-------	----------------------

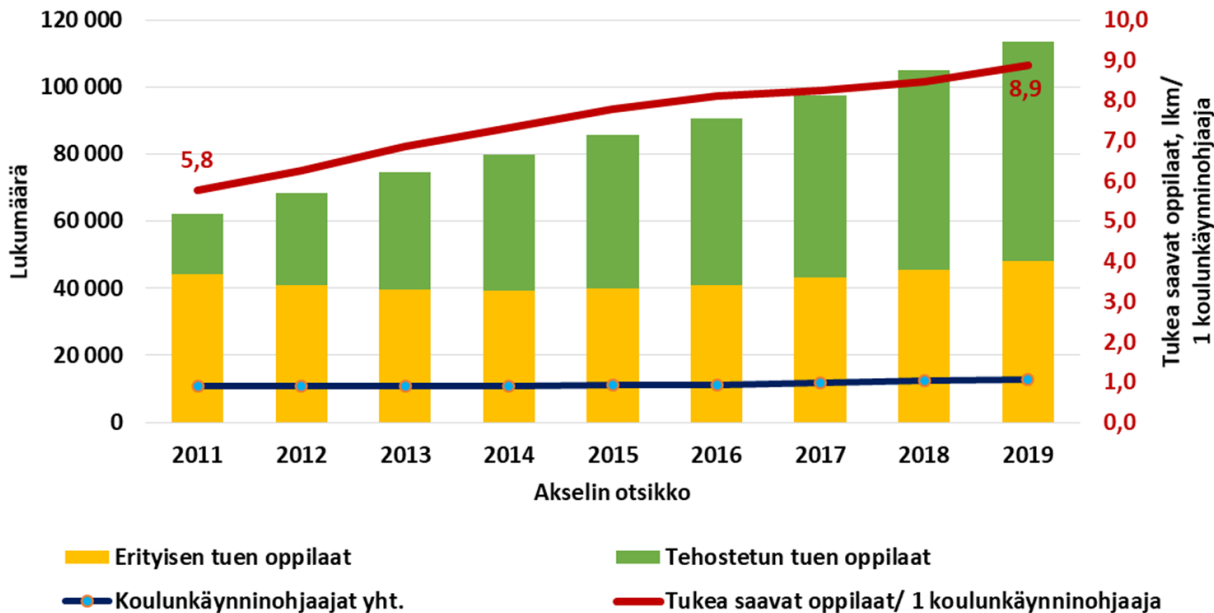
Kysymys: Voisiko prosenttiluku laitoshoidossa olla 30%?

	Säästöt	Osuus säästöistä
TYYPIN 1 DIABETES - SÄÄSTÖT	Hyvinvointialue	0,2 %
ALLERGIAT JA ASTMA - SÄÄSTÖT	Hyvinvointialue	4,0 %
LAITOSHOITO - SÄÄSTÖT	Hyvinvointialue	95,8 %

Lähteet: Ko. järjestöjen internet-sivut, Käypähoito, THL

Syy ja seuraus?

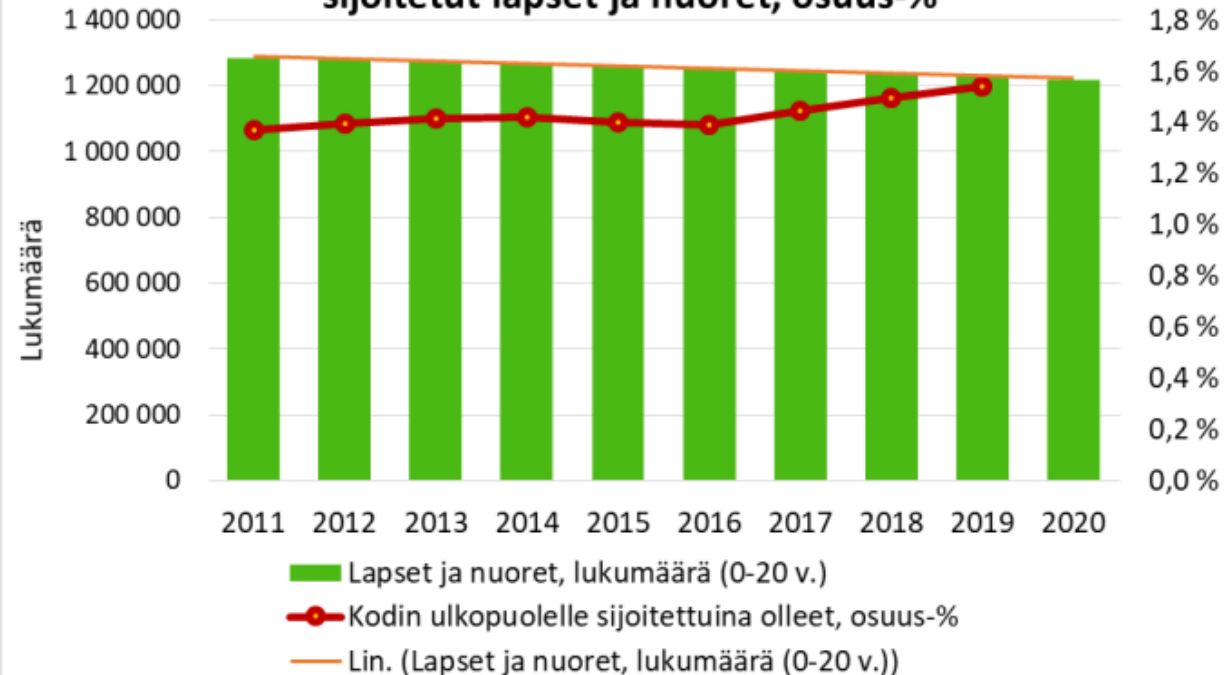
Koulunkäynninohjaajien mitoitus

- Tehostettua ja erityistä tukea saavien oppilaiden lukumäärä peruskoulussa kasvoi 51 398 oppilaalla vuosien 2011-2019 aikana.
- Koulunkäynninohjaajien lukumäärä kasvoi samana aikana 1 987 henkilöllä.

- Lasten ja nuorten (0-20 v.) lukumäärä laski vuosien 2011-2019 aikana 55 727:llä (vuoteen 2020 mennessä 65 267:llä eli vähenemistä edelliseen vuoteen 9 540 lasta ja nuorta)
- Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten ja nuorten lukumäärä kasvoi samana aikana yhteensä 1 362:lla.

Lasten ja nuorten lukumäärä vs. kodin ulkopuolelle sijoitetut lapset ja nuoret, osuus-%

Johtopäätöksiä tilastojen ja selvityksen valossa

Peruskoulussa tehostettua ja erityistä tukea saavilla oppilailla on erilaisia pitkäaikaissairauksia ja oppimisvaikeuksia. Heille kaikille on yhteistä se, että diagnoosi täytyisi saada mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Silloin kaikki työkalut olisivat käytettävissä. **Kun lapsi tulee kuulluksi, nähdyksi ja ymmärretyksi omana itsenään niin kotonaan kuin koulussa, on hänellä parhaat mahdollisuudet löytää omat voimavaransa ja lahjakkuutensa sekä löytää opiskelupolkunsa ja elämäntyönsä, itselleen parhaiten sopivan ja mieluisan.**

Päätäjien ratkaistavaksi: Kun Suomessa toteutetaan Sote-uudistus, siirtyvät sosiaali- ja terveyspalvelut hyvinvointialueille. Tällöin raportissamme mainitut koulunkäynninohjaajien lukumäärän lisäämisestä toteutuvat kustannussäästöt realisoituvat hyvinvointialueiden säästöiksi. Kunnat kuitenkin vastaisivat lisääntyvistä koulunkäynninohjaajien palkkakustannuksista.

Päätäjien pitää ratkaista tämä haaste ajoissa.

Perustuslaki 731/1999 §16

Sivistykselliset oikeudet

- Jokaisella on oikeus maksuttomaan perusopetukseen. Oppivelvollisuudesta säädetään lailla.
- Julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, **jokaiselle yhtäläinen mahdollisuus saada kykijensä ja erityisten tarpeidensa mukaisesti myös muuta kuin perusopetusta sekä kehittää itseään varattomuuden sitä estämättä.**
- Tieteen, taiteen ja ylimmän opetuksen vapaus on turvattu.

Toiminta- ja toimenpide-ehdotuksia

- 1. Lisätään peruskoulun koulunkäynninohjaajien lukumäärää, koska se on jäänyt jälkeen tukea tarvitsevien oppilaiden lukumäärän kasvusta.**
- 2. Koulunkäynninohjaajien koulutus ajanmukaistetaan ja lääkehoito otetaan opetusohjelmaan. Osaamiseen saa tarpeen mukaan päivityksiä.**
- 3. Koulunkäynninohjaajien tehtäviin palkataan vain ammattitaitoisia, tutkinnon suorittaneita, alalle soveltuvia henkilöitä, joilla on tehtävän vaativuutta vastaava palkkataso.**
- 4. Perheiden tukemisen sekä ohjaamisen resursseja tulee kasvattaa.**

- Muita huomioita:
- Jokaisella lapsella on oikeus saada syntymästään saakka (myös sitä ennen) vanhempiensa, isovanhempiensa, kummiensa, tätiensä, setiensä ja muiden läheistensä huolenpito sekä tulla nähdyksi.
- Koulunkäynninohjaajien kesälomien ajaksi lomauttamisen sijaan perustetaan kuntiin ja kouluille ”Kesäkerho”-toimintaa. Näin erityislapsetkin voivat osallistua kesätoimintaan.
- Isovanhempia, kummeja, setiä, enoja, tätejä ja muita läheisiä on aktivoitava toimimaan erityislapsen perheen tukena ja oikeuksien puolustajina.
- Isien roolia tulee nostaa esiin ja aktivoida heitä toimimaan. Esim. Meidän erityinen perhe -hankkeen vanhemmille osoitettuun kyselyyn vastasi 72 vanhempaa, heistä 71 äitiä ja yksi isä.

Loppusanat

Meidän erityinen perhe –hankkeen selvityksessä koulunkäynninohjaajien merkityksestä on ollut tarpeellista rajata aiheen käsittelyä vain muutamiiin pitkäaikaissairauksiin ja pelkästään koulunkäynninohjaajien lukumäärään ja koulutukseen, koska ne vaikuttavat tällä hetkellä olevan ”jäävuoren huippuja”.

Yhtä tarpeellista olisi käsitellä muitakin koulunkäynnin sujuvuuteen liittyviä haasteita, samoin kuin erityisopettajien, opettajien, koulukuraattorien, koulupsykologien ja koko koulu yhteisön henkilökunnan resursseja. Näihin aiheisiin vanhemmat ja koulujen henkilökunta ovat kertoneet mielipiteitään heille suunnatuissa kyselyissä maaliskuussa 2021. Kyselyjen yhteenvedot ovat erillisinä tiedostoina (lyhyt ja pitkä versio).

Tulee myös huomioida, etteivät haasteet ole vai erityislusten, heidän perheidensä ja peruskoulun haasteita, vaan ne ovat koko yhteiskuntamme haasteita. **Myös sosiaalitoimen ja terveydenhuollon on ”pelattava yhteispeliä”. Siinä säästyy rahaa.**

Kukaan ei tiedä kenen lapsi sairastuu johonkin pitkäaikaissairauteen tai hänelle tulee erilaisia vaikeuksia koulunkäynnissä ja sopeutumisessa. Eikö silloin perheen hyvinvoinnin kannalta ja etenkin lapsen kannalta olisi erityisen tärkeää, että kaikki tarvittavat toimenpiteet sujuisivat eikä vanhempien tarvitsisi taistella lapsen oikeuksien puolesta? Silloin perhe voi paremmin ja lapsesta kasvaa omat vahvuutensa ja lahjakkuutensa löytävä yhteiskunnan tasa-arvoinen jäsen.

Jokaisella lapsella on oikeus hyvään elämään ja kasvuun. Lähde: [Lapsenoikeudet.fi](https://lapsenoikeudet.fi)

Kyselyt vanhemmille ja koulujen henkilökunnalle – Esiin tulleet asiat

Kysely vanhemmille:

- Vanhemmat ovat huolissaan koulunkäynnin ohjaajien lukumäärästä ja heidän palkastaan, työn vaativuus ja vastuullisuus huomioiden.
- Pitkäaikaissairauksien hoitoon ja tukeen vanhemmat kaipaavat koulunkäynninohjaajille lisäkoulutusta. Koulutusta neuropsykiatrisista oireryhmistä vanhemmat ehdottavat koulun koko henkilökunnalle.
- Yli puolet, 60% on sitä mieltä, että erityislapsi saa koulussa riittävästi tukea ja apua. 28% on eri mieltä.
- Yhteistyöhön koulun henkilökunnan kanssa vanhemmat ovat tyytyväisiä.
- 50% on sitä mieltä, että erityislapsi tulee kuulluksi ja nähdyksi koulupäivän aikana, 50% on eri mieltä tai ei tiedä.
- Erityislapsen vahvuudet sekä lahjakkuudet tulevat huomioiduksi, 43% vanhemmista.

Kysely koulujen henkilökunnalle:

- Koulujen rehtorit ovat jokseenkin tyytyväisiä nykytilanteeseen.
- Kritiikkiä nykytilannetta kohtaan tuli muulta koulun henkilökunnalta. Erityislapset eivät saa riittävästi tukea koulupäivän aikana, 47% koulujen henkilökunnasta.
- Kaikki kyselyyn osallistujat ovat vahvasti sitä mieltä, että koulunkäynninohjaajien lukumäärää ja koulutusta, **etenkin pitkäaikaissairauksista, tulisi lisätä**. Nepsy-koulutusta toivottiin koulujen henkilökunnalle ja myös vanhemmille.
- Koulunkäynninohjaajien palkassa ei ole huomioitu tehtävän vaativuutta, 80% vastaajista.

Yhteenvedot kyselyjen tuloksista ovat erillisinä tiedostoina (lyhyt ja pitkä versio). Tilastot on ryhmitelty: alueen mukaan (koko Suomi, Etelä-Pohjanmaa, muu Suomi, MEP-paikkakunnat). **Vastauksissa on alueellisia eroja**. Koulujen henkilökunnan ryhmittely: ”Koulunkäynninohjaajat”, ”Rehtorit, opettajat ja muut”. Lisäksi rehtorien vastaukset ovat erikseen sekä kaikki vastanneet kahdessa ikäryhmässä.

Huomioitava

Internet on täynnä toinen toistaan parempia tutkimuksia ja raportteja koulunkäynnin ongelmista, syrjäytymisestä sekä toimenpide-ehdotuksia ongelmien ratkaisemiseksi.

Hyvänä esimerkkinä on THL:n teettämä raportti **PÄÄTÖKSENTEON TUEKSI 1/2012** aiheena ”[Lapsi kasvaa kunnassa – miten kunta voi tukea lasten hyvinvointia ja vähentää syrjäytymisen riskejä](#)”

Ihan kuin raportti olisi kirjoitettu **vuonna 2021**.

Erinomainen löytö oli ”[KURKOTA TÄHTIIN KÄSIKIRJA JA TOIMINTAMALLI](#)”. Tämä positiiviseen pedagogiikkaan tähtäävä hanke on Opetushallituksen ja Loviisan kaupungin rahoittama.

HUOM! Jos linkkien takana olevat tiedostot eivät tule näkyviin linkkiä klikkaamalla, paina lisäksi Esc-näppäintä.

Selvityksen lähteet

Allergia.fi

Annukka Ilvola, 2020

Diabetesliitto

JHL, Julkisten ja hyvinvointialojen liitto

Julkari.fi

Kenen vastuu?: Hallikainen, Pro Gradu, Jyväskylän yliopisto, 2011

Kolmiportaisen tuen malli, Virtanen, Pro Gradu, Turun yliopisto, 2019

Kuntaliitto

Minedu.fi

Nuortenlinkki.fi

Opintopolku.fi

Peda.net

Peda.net, Kurkota tähtiin, Tuula Åminne ja Anna Palasmaa, 2020

Riikka Perämäki, 2019

Syrjäytymisen hinta – case investoinnin kannattavuuslaskema, 2017

THL, Terveystieteiden tutkimuskeskus ja Hyvinvoinnin Laitos

Tilastokeskus, PxWeb-tietokannat

Tilastokeskus, valmiit tilastot

Valtioneuvosto, Opetusministeriö (minedu.fi/koulutusselonteko, minedu.fi/laatuohjelmat)

Teksteissä esiintyviä lyhenteitä:

MEP = Meidän Erityinen Perhe

Kko = Koulunkäynninohjaaja

T1D = Tyypin 1 diabetes

Nepsy = Neuropsykiatriset oireryhmät

Ap-lp = Aamupäivä- ja iltapäiväkerho

Selvityksen tekijät:

Raila Ilmonen

- On työskennellyt suomalaisessa pörssi-yhtiössä Business Intelligence -asiantuntijana (liiketoimintaympäristön seuranta) ja markkina-analyttikkona yhteensä 20 vuotta.
- Eläkkeellä ollessa kansainväliseen konserniin kuuluvassa osakeyhtiössä Business Analyst –tehtävässä kahden vuoden ajan etänä.
- MEP-hankkeen vapaaehtoinen

Taustatukena:

Merja Riikonen

- FT (gerontologia ja kansanterveys)
- FM (kotimainen kirjallisuus)

Hanna-Kaisa Mäkynen

- medianomi (AMK) sosiokulttuurinen työ
- sosionomi (AMK)